

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Postoj veřejnosti a studentů pomáhající
profese k osobám bez domova**

Lucie Dvořáková

Katedra: Katedra sociální práce
Vedoucí práce: PhDr. Hana Pazlarová, PhD
Studijní program: Sociální práce B7508
Studijní obor: Pastorační a sociální práce

PRAHA 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou bakalářskou práci s názvem Postoj veřejnosti a studentů pomáhající profese k osobám bez domova napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 26. 4. 2016

Lucie Dvořáková

Anotace

Bakalářská práce je členěna na dvě části, teoretickou a praktickou. Práce je zaměřena na postoj veřejnosti a studentů pomáhající profese k osobám bez domova.

Teoretická část práce se zabývá definicí pojmu bezdomovec a bezdomovectví, příčinami vzniku bezdomovectví, jeho formami. Práce se dále věnuje bezdomovectví v České republice, prevenci vzniku bezdomovectví, sociální práci s osobami bez domova a postojům k bezdomovcům.

V praktické části je uveden výzkum v podobě dotazníkového šetření. Dotazník byl určen studentům pomáhajících profesí. Jsou zde uvedeny výsledky dotazníkového šetření. Výsledky výzkumu jsou zpracovány prostřednictvím grafů, které jsou popsány a vyhodnoceny.

Klíčová slova

Bezdomovec, bezdomovectví, veřejnost, sociální práce

Summary

This bachelor thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The work is focused on public and students of helping professions attitudes towards homeless people.

The theoretical part deals with the definition of homeless and homelessness, causes of homelessness, its forms. The thesis also deals with homelessness in the Czech Republic, prevention of homelessness, social work with homeless and attitudes towards the homeless.

The practical part includes research in the form of questionnaire. This questionnaire was given to students of helping professions. The results of this survey are also stated. The research results are processed using graphs, which are described and evaluated.

Key words

Homeless, homelessness, public, social work

OBSAH

ÚVOD	5
1. DEFINICE POJMŮ	7
1.1. BEZDOMOVECTVÍ, BEZDOMOVSTVÍ.....	7
1.2. BEZDOMOVEC	8
2. PŘÍČINY VZNIKU BEZDOMOVECTVÍ	10
2.1. VNĚJŠÍ (OBJEKTIVNÍ, STRUKTURÁLNÍ)	10
2.2. VNITŘNÍ (SUBJEKTIVNÍ)	11
3. FORMY BEZDOMOVECTVÍ	12
3.1. ZJEVNÍ BEZDOMOVCI.....	12
3.2. SKRYTÍ BEZDOMOVCI.....	13
3.3. POTENCIONÁLNÍ BEZDOMOVCI.....	14
4. BEZDOMOVECTVÍ V ČR	15
4.1. LEGISLATIVNÍ POZADÍ.....	15
4.2. RIZIKA BEZDOMOVECTVÍ	18
5. PREVENCE BEZDOMOVECTVÍ	19
6. SOCIÁLNÍ PRÁCE S BEZDOMOVCI	20
6.1. SOCIÁLNÍ SLUŽBY	21
6.2. SOCIÁLNÍ ZAŘÍZENÍ.....	22
7. POSTOJE, PŘEDSUDKY	25
7.1. POSTOJE K BEZDOMOVCEM.....	25
PRAKTICKÁ ČÁST	27
VÝZKUM	27
CÍLE VÝZKUMU.....	27
VÝZKUMNÉ HYPOTÉZY	27
METODOLOGIE.....	28
VÝSLEDKY VÝZKUMU	29
DISKUZE	43
ZÁVĚR	48
SEZNAM LITERATURY	49
PŘÍLOHA	51

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma „*Postoj veřejnosti a studentů pomáhající profese k osobám bez domova*“. Bezdomovectví je problémem, který by měla řešit každá civilizovaná společnost. Je známo, že veřejnost není dostatečně informována o problémech, které přináší život na ulici, a tak vznikají často zkreslené a neúplné představy o fenoménu bezdomovectví. Je nutné si uvědomit, že na negativní postoj společnosti k bezdomovcům doplácí nejčastěji právě lidé bez domova, kteří jsou zranitelní a cítí se být odsouvání na okraj společnosti, což je demotivuje k začlenění se zpátky.

Pro osoby, které si chtějí vybudovat k problematice osob bez domova racionální postoj, je důležité, znát alespoň základní fakta, která se bezdomovectví týkají. V teoretické části své práce se proto budu zabývat pojmy, jako je bezdomovectví a bezdomovec. Zmíním příčiny, které mohou vést ke ztrátě domova a životu na ulici. Popíši formy bezdomovectví, protože většinová společnost se mylně domnívá, že mezi námi žijí pouze osoby, na kterých je jejich způsob života na ulici na první pohled vidět. Dále se budu věnovat legislativnímu pozadí bezdomovectví v České republice. Zmíním práva, kterých se lidé na ulici mohou domáhat, a rizika, která jsou se stavem bezdomovectví úzce svázána. V neposlední řadě se budu zabývat způsoby, kterými lze bezdomovectví předcházet. Rozvinu také sociální práci, kterou lze při kontaktu a pomoci osobám bez domova, uplatnit. V poslední kapitole teoretické části práce se budu zabývat postoji k osobám bez přístřeší.

Cílem mé práce je zjistit, jak se liší postoj veřejnosti k osobám bez domova od postoje studentů pomáhající profese.

V praktické části práce budou uveřejněny výsledky výzkumu, který byl prováděn formou dotazníkového šetření. Budu vycházet z již realizovaného výzkumu, který byl zaměřen na postoj veřejnosti k bezdomovectví. Abych dosáhla stanoveného cíle, poskytnu stejný dotazník studentům pomáhající profese a oba průzkumy na závěr vyhodnotím a zjistím, zda se postoj studentů pomáhající profese k osobám bez domova liší od postoje veřejnosti.

Ráda bych také podotkla na termín „bezdomovec“ vs. „osoba bez domova“ a objasnila tak terminologickou nejednotnost, která při užívání pojmu „bezdomovec“

může nastat. I když je pojem „bezdomec“ v našem státě zaběhlý a využívá ho laická veřejnost i odborníci, může v některých případech představovat synonymum pro člověka, který je špinavý, obtěžuje okolí a zapáchá. Je nutné si uvědomit, že pojem „bezdomec“ je odvozen od pojmu „bez domova“ a tak by ho také společnost měla chápat.¹ Ve své práci budu pojem „bezdomec“ spolu s dalšími pojmy jako je „osoba bez domova“, „osoba bez přístřeší“, nebo „člověk na ulici“, užívat v relativně stejné míře, pod stejnou vahou, se stejným významem.

---

¹ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 9-10. ISBN 978-80-7387-100-0.

1. Definice pojmů

Definovat bezdomovce, nebo bezdomovectví není zdaleka tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. Laická veřejnost se podle stereotypních pohledů může domnívat, že jde o osobu, která spí na lavičce, nádraží, vybírá z popelnice odpadky, zapáchá, nebo je oděna v otrhaném oblečení. Pro osoby, které se o bezdomovce zajímají ve větší míře, není definice lehkým úkolem. Je třeba říci, že *bezdomovectví a bezdomovec* jsou pojmy, které začaly být v naší společnosti používány v souvislosti se změnou politického režimu v roce 1989, kdy velké podniky z důvodu krachu rušily ubytovny a mnoho lidí se ocitlo bez střechy nad hlavou. V té době lidé takovou situaci nepředvíдали a nebyli schopni ji řešit vlastními silami.²

Tato kapitola slouží čtenáři k objasnění všech možných situací, za kterých může být osoba bez přístřeší definována jako bezdomovec a její styl života označen bezdomovectvím.

1.1. Bezdomovectví, bezdomovství

Termín bezdomovectví a bezdomovství je používán ve stejném významu. Můžeme je označit za sociální jev, který představuje krajní podobu sociálního vyloučení a podmiňuje ho celá řada faktorů. Bezdomovectvím je označována situace bezprostřední nouze, ve které je člověk bez trvalého domova.³ Tato situace zasahuje do všech oblastí života jedince. Bezdomovectví můžeme ve své podstatě připsat také definici sociální deviace, protože je podstatnou odchylkou od normy. Za normu je v tomto případě považována každodenní hygiena, nebo bydlení.⁴

Z psychosociálního hlediska je bezdomovectví komplexní kategorie, ve které nejde pouze o vymezení vztahu k bydlení, ale o způsob života. Stav bezdomovectví ve velké míře akceptují osoby, které nejsou z důvodu změny osobnosti schopny plnit

---

² PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 9. ISBN 978-80-7387-100-0.

³ SCHWARZOVÁ G. *Sociální práce s bezdomovci*. In MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 315-316. ISBN 978-80-7367-818-0.

⁴ BARTÁK. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.: (bezdomovství v zrcadle veřejné politiky)*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. Zdravotní politika a ekonomika, s. 31. ISBN 80-866-2535-4.

některé společenské požadavky. Jedná se tedy o určitý společenský pád, který osoba není schopna vlastními silami ovlivnit. Bezdomovectví můžeme chápat také jako výsledek generalizovaného psychosociálního selhání, kdy jedinec ztrácí společenské role a dochází k úpadku společenské prestiže.

Bezdomovectví je projev selhání v oblasti socializace. Lidé bez domova nejsou schopni odpovědného jednání, nedokáží se o sebe postarat standartním způsobem, který by byl v souladu s rolí dospělého. Většina bezdomovců ztratí zájem o svůj zevnějšek i o základní hygienické návyky v důsledku celkového úpadku osobnosti.⁵

Je známo, že největší míra bezdomovectví postihuje především velká města, ve kterých se osoby bez přístřeší shromažďují z důvodu lepších podmínek pro uspokojení základních životních potřeb a větší nabídky pracovních míst. V menší míře se objevují bezdomovci, kteří žijí na vesnicích, kde si v mnoha případech přivydělávají odvozem sběrných surovin a drobnými krádežemi. Tyto osoby většinou považují město za nebezpečné, nebo trpí sociální fobií. Velká většina lidí bez domova žije zcela mimo civilizaci a nemáme o nich žádné zprávy. Můžeme se proto pouze domnívat, že tyto osoby trpí psychickými poruchami a brání se kontaktu se společností.⁶

1.2. Bezdomovec

Za bezdomovce můžeme považovat člověka, který je sociálně vyloučen a ztratil bydlení, případně je touto ztrátou ohrožen, nebo žije v neadekvátních, nejistých bytových podmínkách, či na veřejných místech.⁷ Jiná definice popisuje bezdomovce jako člověka žijícího bez stálého bydlení, který obvykle nemá stálé zaměstnání a v důsledku toho je odříznut od zdrojů, které jsou jiným občanům běžně dostupné. Podle nejširší evropské definice je považován za bezdomovce i člověk, který žije v ústavech a sociálních zařízeních.⁸ Všechny definice zastávají fakt, že bezdomovcem je především člověk bez domova. Stěžejní je neplést si výraz *domov* s výrazem *střecha*

---

⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, str. 753. ISBN 80-717-8802-3.

⁶ Ref. 1, str. 12-13

⁷ FLEISCHMANN, Otakar. *Vybrané psychologické aspekty terénní sociální práce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006, s. 128. ISBN 80-704-4769-9.

⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, s. 31. ISBN 978-80-7367-368-0.

nad hlavou. Člověk může mít střechu nad hlavou, i přesto, že nemá domov. Pokud člověk nemá domov, znamená to, že postrádá místo, kde by mohl být obklopen péčí a láskou, kde by měl pocit bezpečí, kde by se učil žít v lidské společnosti, přijímal hodnoty a osvojoval si společenské role.

Domov představuje místo, kam se každý člověk může vrátit a vždy se mu dostane vřelého přivítání od lidí, kteří ho mají rádi. Ztráta domova ovlivní člověka ve všech oblastech jeho života. Bezdomovci jsou často lidé, kteří postrádají smysl života, jsou zahořklí, zranění, bez sebevědomí, nemají vybudované společenské vztahy.

Je důležité uvědomit si, že lidé bez domova jsou často osoby, které se ocitly na ulici ze dne na den a nikdy dříve by si nepomyslely, že ztratí domov, rodinu, práci a zůstanou samy se svým smutným životním příběhem. Pokud mluvím o člověku na ulici, myslím tím osobu, která přebývá v neinstitucionalizovaném prostředí, v prostorách zastřešených i nezastřešených, na lavičce v parku, na nádraží, pod mostem, ve vagonech, nebo opuštěných budovách a na jiných místech.⁹

V souvislosti s pojmem bezdomovec je nutno uvést i pojem *bezdomovec z přesvědčení*. Tito lidé si totiž bezdomovectví zvolili jako svůj životní styl, se kterým jsou spokojeni. Pro bezdomovce z přesvědčení není příjemné být závislý na pomoci a podpoře, kterou poskytují instituce. Proto čerpají z jiných zdrojů a málokdy se stávají klienty sociálních služeb.

V dnešní době jsou bezdomovectvím v největší míře ohroženy osoby dlouhodobě nezaměstnané, hendikepované, senioři, migranti a příslušníci etnických minorit – u nás především Romové. Uvádí se, že bezdomovectvím jsou více ohroženi muži, než ženy, protože ženy jsou více orientovány na mezilidské vztahy a mají bohatou sociální síť, ze které jsou schopny vytěžit zdroje, nebo se obrátit na někoho, kdo se o ně v období krize postará. I když není závislost problémem většiny bezdomovců, můžeme mezi

---

⁹ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 10-11. ISBN 978-80-7387-100-0.

nimi najít osoby závislé na návykových látkách, nebo alkoholu. Závislost mohla vést k bezdomovectví, nebo mohla být vytvořena až během života na ulici.¹⁰

2. Příčiny vzniku bezdomovectví

Faktorů, které mohou vést ke vzniku bezdomovectví je v dnešní společnosti celá řada. Lidé bez domova totiž pocházejí z různých společenských vrstev, dosáhli různého stupně vzdělání, liší se věkem. Mezi bezdomovci můžeme narazit například na vysoce postaveného manažera, který propadl alkoholu, invalidního důchodce, okradeného důvěřivce, kněze, osoby trestané, nebo jedince, kteří nikdy nepracovali. Základním předpokladem při snaze řešit problém bezdomovectví je znalost příčin, které k bezdomovectví vedou. Pouhé odstraňování následků bezdomovectví totiž nestačí. Značnou komplikaci zde představuje fakt, že lze jen zřídka rozpoznat, co je příčinou a co samotným následkem bezdomovectví. Například pokud je osoba bez domova alkoholik, je těžké zjistit, zda byl alkoholikem už před tím, než se dostal na ulici, nebo zda závislost na alkoholu propukla až v době, kdy jedinec na ulici pobýval.¹¹

Faktory, které vedou ke vzniku bezdomovectví, můžeme rozdělit na:

2.1. Vnější (objektivní, strukturální)

Jsou to příčiny bezdomovectví, které jsou výsledkem celkového společenského klimatu a interakce ekonomicko-politické situace země. Tyto faktory může ovlivňovat především sociální politika a moc zákonodárna. Jako příklad těchto faktorů mohu uvést nezaměstnanost. „Současný systém podpory v nezaměstnanosti spíše prohlubuje pasivitu a závislost: není využit potenciál institutu veřejně prospěšných prací, je snadné si ilegálně přivydělávat k podpoře v nezaměstnanosti, pro zaměstnavatele není výhodné nabízet částečné úvazky, pracovní diskriminace starších lidí, žen a Romů je

---

¹⁰ SCHWARZOVÁ G. *Sociální práce s bezdomovci*. In MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 316-317. ISBN 978-80-7367-818-0.

¹¹ PRŮDKOVÁ, Táša a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 15. ISBN 978-80-7387-100-0.

každodenní realitou, chybí podporovaná pracovní místa pro znevýhodněné osoby na trhu práce, nabídka rekvalifikačních kurzů je velmi omezená.¹²

Dalším vnějším faktorem je chudoba, finanční nedostupnost bydlení standardní nájemné si kvůli nízkému příjmu nemůže dovolit platit podstatná skupina občanů, ze kterých se stávají neplatiči a nakonec lidé bez domova. Azylová zařízení navíc nejsou schopna pokrýt poptávku po všech formách sociálního bydlení, která mnohonásobně převyšuje nabídku.¹³ Za vnější faktor, který vede ke vzniku bezdomovectví, je dále považováno nedostatečné zabezpečení v nemoci a stáří, postavení etnických minorit, nebo postoj většinové společnosti k marginálním skupinám. Velkou většinu bezdomovců tvoří mladé osoby, které po osmnáctém roku věku opustili ústavní péči a nemají kam jít, těžko si zvykají na nový způsob života. Podobným příkladem mohou být osoby, které byly propuštěny po výkonu trestu na svobodu a nemají se kam vrátit.¹⁴

2.2. Vnitřní (subjektivní)

Za vnitřní faktory, ovlivňující vznik bezdomovectví můžeme považovat materiální, vztahové a osobnostní podmínky jednotlivců. Materiálními podmínkami je myšlen například nízký příjem, zadluženost, ztráta bydlení, nebo ztráta zaměstnání. Pokud člověk přijde o práci, nejenže přijde o finanční příjem, ale ztratí i sebedůvěru. Následkem dlouhodobé nezaměstnanosti je navíc ztráta zájmu o pracovní místo, nedůvěra ve své pracovní schopnosti a dovednosti, která vede k nechuti pracovat. Mnoho bezdomovců postrádá sociální dovednosti, které jsou pro získání a udržení práce nezbytné.

Velká část osob bez domova nemá žádné sociální zázemí, protože nebyly schopny, nebo si nestihly založit vlastní rodinu a vybudovat pevné sociální vztahy. Pokud si sociální zázemí vytvořili, můžeme si pod vztahovými podmínkami představit například narušené vztahy v rodině, nefunkční rodinu, nebo manželské konflikty, které

---

¹² Ref. 2, str. 318

¹³ Ref. 2, str. 318

¹⁴ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 15-16. ISBN 978-80-7387-100-0.

bývají často zapříčiněny neplněním společenských požadavků soužití v rodině (nepřispívání k udržení chodu domácnosti, nedostatečná starost o děti, atd.).¹⁵

Mezi osobnostní podmínky můžeme zařadit tělesnou či duševní chorobu, poruchy osobnosti, prožitá traumata – například sexuální zneužívání, smrt blízké osoby, závislost rodičů na návykových látkách, nebo týrání.¹⁶

Častou příčinou bezdomovectví je výše zmiňovaná duševní porucha, která člověka po opuštění z léčebny omezuje v adaptaci na samostatný život. Duševní onemocnění představuje vyšší riziko sociálního selhání a tím i sklon k nestandardnímu způsobu života, závislosti na psychoaktivních látkách a nedodržování léčby. Všechny tyto faktory představují vysoké riziko vzniku bezdomovectví, se kterým by se dalo bojovat v případě, že by se člověku dostalo potřebné pomoci a opory v době, která v jeho životě představuje zásadní mezník.¹⁷

3. Formy bezdomovectví

Pokud máme rozdělit osoby bez domova do určitých forem bezdomovectví, je nutno si uvědomit, že každá klasifikace je zjednodušující. Je téměř nemožné vtěsnat životní příběhy, problémy a situace všech osob, které nemají domov do škatulek, jež mají představovat formy bezdomovectví. Můžeme však nalézt způsoby definice, které rozšiřují pohled na situaci, problémy, a další okolnosti, se kterými se lidé bez domova potýkají.¹⁸

Základní způsob při rozdělení bezdomovectví, představují tyto tři kategorie:

3.1. Zjevní bezdomovci

Za zjevného bezdomovce můžeme považovat osobu, která má znečištěné oblečení, zapáchá, má nepřiměřenou obuv a její počínání se vymyká společenské normě

---

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, str. 749. ISBN 80-717-8802-3.

¹⁶ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 16. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, str. 750. ISBN 80-717-8802-3.

¹⁸ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 13. ISBN 978-80-7387-100-0.

(žebření, vybírání popelnic, sbírání nedopalků cigaret). Zjevným bezdomovcem je člověk, kterého poznáme na první pohled. Další charakteristikou zjevného bezdomovce je přítomnost velkého množství zavazadel. Lidé bez domova u sebe totiž většinou mají všechen majetek.

Mezi zjevnými bezdomovci můžeme nalézt osoby, které se vystavují nejistému bytí na ulici, protože chtějí být „svobodní“. Pohybují se na veřejných místech a odmítají veškerou pomoc, která je jim určena. Na druhé straně jsou tu i tací, kteří sociálních služeb a pomoci využívají ve velké míře. Poměrně velkou část skupiny zjevných bezdomovců tvoří dobrovolní bezdomovci, „kteří na jinou formu života již rezignovali, jejich ambice jsou nesouměřitelné s cíli lidí žijících ve většinovém proudu společnosti. Tito bezdomovci si především chtějí opatřit jídlo, teplo, případně přístřeší.“¹⁹ Nutno říci, že osoby, které se dobrovolně rozhodnou žít na ulici, mají k dosažení změny svého životního stylu omezené možnosti.

Je zajímavé, že zjevní bezdomovci tvoří pouze malou část osob bez domova. Důvodem, proč je společnost vnímá intenzivněji, je jejich nápadnost. V lidech vzbuzují odpor a strach, takže není divu, že si lidé po setkání se zjevným bezdomovcem utvoří mylnou představu o bezdomovectví jako takovém.²⁰

3.2. Skrytí bezdomovci

Mezi skryté bezdomovce řadíme valnou většinu osob bez domova. Můžeme je označit za lidi, kteří jako bezdomovci žijí, ale jejich životní styl je pro nás běžným okem nepoznatelný.²¹ Skrytí bezdomovci se snaží tajit své problémy, skrývají svůj životní styl. Mají dobře padnoucí čistý oděv a dbají o svůj vzhled. Nevybočují z normy dané pro naši společnost, a proto by nás nenapadlo pomyslet si, že se jedná o osobu bez domova. Mezi lidmi bez domova panuje jistá hierarchie a skrytí bezdomovci často opovrhují osobami, u nichž je bezdomovectví na první pohled zřejmé.²² Skrytí

---

¹⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, s. 35. ISBN 978-80-7367-368-0.

²⁰ HAASOVÁ, Jana. *Jak žijí v Olomouci ženy bez domova: sedm skutečných příběhů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 11. ISBN 80-244-1238-1.

²¹ *www.bezdomovci.estranky.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/definice-bezdomovectvi.html>

²² PRŮDKOVÁ, Tárna a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 14. ISBN 978-80-7387-100-0.

bezdromovci vyhledávají pomoc pouze v zimních měsících, kdy hledají zázemí v azylových domech, ze kterých po krátké době odcházejí.²³

Pro skryté bezdromovce je typická změna místa pobytu. Tito lidé nikde nevydrží delší dobu, proto se často stěhují na jiná místa. Můžeme se domnívat, že skrytí bezdromovci tvoří mnohem větší skupinu, než bezdromovci zjevní. Počet lidí, kteří skrývají svůj životní styl, však není znám.²⁴

3.3. Potencionální bezdromovci

Za potencionální bezdromovce jsou označováni „lidé, kterým bezdromovectví hrozí.“²⁵ Tyto osoby „budí dojem, že mají bydlení, ale ve skutečnosti žijí ve složitých a nepředstavitelně obtížných podmínkách.“²⁶ Potencionální bezdromovci mají většinou zaměstnání i střechu nad hlavou, jejich bydlení však není jisté. Pokud bydlení nepředstavuje určitou životní jistotu, je jen otázkou času, kdy se člověk ohrožený bezdromovectvím ocitne na ulici, může to být ze dne na den.

Velkou skupinu potencionálních bezdromovců tvoří mladí lidé, kteří se po ústavní výchově nemohou vrátit zpátky do rodiny. Najednou přicházejí do neznámého světa, ve kterém nemají podporu ani pomoc a vlastními silami si nezvládnou zajistit podmínky pro kvalitní živobytí. Ve stejné situaci se ocitají i osoby propuštěné z psychiatrických a jiných léčeben, lidé propuštěni z výkonu trestu, nebo terapeutických komunit.

Do další skupiny osob, které jsou ohroženy bezdromovectvím, můžeme zařadit osoby žijící v podnájmu (hlavně pokud nebyla sepsána řádná nájemní smlouva), rozvedené, nezaměstnané a ty, které pracují nelegálně a příležitostně, patologické hráče, osoby, které jsou závislé na návykových látkách a další.

Potencionální bezdromovci mají pocit, že by měli získat bydlení, aniž by vynaložili jakékoliv úsilí. Někteří z nich se ani nesnaží bydlení hledat. Na druhou stranu jsou tu

---

²³ Ref. 19, str. 11

²⁴ PRŮDKOVÁ, Táša a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdromovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 14. ISBN 978-80-7387-100-0.

²⁵ *Www.bezdromovci.estranky.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.bezdromovci.estranky.cz/clanky/definice-bezdromovectvi.html>

²⁶ Ref. 19, str. 11

osoby, které jsou ohroženy bezdomovectvím, chtějí vynaložit úsilí a najít si vlastní bydlení, ale není pro ně dostupné.²⁷

„Tito všichni lidé jsou bezdomovci, ale nesmíme zapomínat na to, že mezi lidmi žijícími v nevhodných bytových podmínkách a lidmi na ulici je propastný rozdíl. Bydlet špatně je jedna věc a nemít kde bydlet je věc druhá.“²⁸

4. Bezdomovectví v ČR

Sociální politika státu má za úkol podat osobám, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci pomocnou ruku, zajistit svým občanům pocit ochrany a bezpečí, míru, důstojného života a možnost rozvíjet se ve všech dimenzích svého života.²⁹

Tato kapitola má čtenáři vyjasnit, v jakých legislativních dokumentech je pojem bezdomovectví v ČR zakotven. Jaká práva mohou osoby bez domova ve své situaci uplatňovat a jaká jsou jim naopak odepírána.

4.1. Legislativní pozadí

Je zřejmé, že se osoby bez domova nezdržují v místě, kde je uvedeno jejich trvalé bydliště. V České republice má však každý občan v občanském průkazu zaznamenáno trvalé bydliště. Dostáváme se k faktu, že podle českých zákonů bezdomovci vlastně vůbec neexistují, protože každý člověk žijící v našem státě má díky uvedení trvalého bydliště domov. „Některé magistrály a městské úřady dokonce bezdomovectví legalizují tím, že lidem bez domova poskytují fiktivní trvalé bydliště na adrese magistrátu města, či městského úřadu (bezdomovci mají tuto adresu uvedenou v občanském průkazu).“³⁰

Osoby bez domova často nemají rodný list, pas, ani občanský průkaz. Pro člověka, který nemá žádné doklady, se stává nemožným uplatňovat své právní nároky. Bezdomovci si většinou nejsou schopni doklady získat. Velká část osob bez přístřeší si myslí, že je nepotřebuje a má na starost důležitější věci, než je vyřizování dokladů,

---

²⁷ Ref. 23, str. 14

²⁸ BARTÁK. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.: (bezdomovství v zrcadle veřejné politiky)*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. Zdravotní politika a ekonomika, s. 14. ISBN 80-866-2535-4.

²⁹ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 37. ISBN 978-80-7387-100-0.

³⁰ Ref. 28, str. 32

keré může být navíc zdlouhavé a představuje jisté náklady, které bezdomovci nemohou pokrýt.³¹

K vyřizování dokladů se váže skutečnost, že většina osob bez domova trpí chorobným strachem z jednání na úřadech a bez doprovodu si není schopna tyto záležitosti vyřídit.³²

Strach vyplývá ze špatné zkušenosti s úřady, velkého množství formulářů, procesu získávání osobních údajů, pocitu studu za svůj stav, z odmítnutí, odsouzení, ponížení a jiných situací, které osoby bez domova odradí a tím jim znemožní na úřad dojít.³³

Dalším problémem, který musejí bezdomovci řešit, jsou obálky. Soudy a správní úřady je zasílají na místo trvalého bydliště, kde se osoba bez domova dávno nezdržuje a obálku nepřevzme. K tomu, že člověk nemá v místě trvalého bydliště domov, se nepřihlíží a následuje přidělení represivní sankce za nepřevzetí zásilky, které může vést až k trestnímu stíhání. Mezi lidmi bez domova jsou i osoby, které zásilky nepřijímají z vlastního rozhodnutí, protože se bojí problému, který může zásilka obsahovat.³⁴

Listina základních práv a svobod, která spadá pod Ústavu České republiky a zaručuje práva občanům, říká, že „každý, kdo je v hmotné nouzi má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.“³⁵ Tato práva však neplatí pro osobu bez domova, která spí například na lavičce a nemá občanský průkaz. Ve 31. článku Listiny základních práv a svobod České republiky je uvedeno, že „každý má právo na ochranu zdraví.“³⁶ Přesto není zdravotní péče pro osoby bez přístřeší dostupná.

Tato situace je z největší části zapříčiněna tím, že lidé bez domova nemají průkaz pojištěnce zdravotní pojišťovny a neplatí pojistné na zdravotní pojištění. Pojišťovny poté odmítají hradit bezdomovci zdravotní péči, protože má na pojistném dluhy.

---

³¹ Ref. 28, str. 32

³² HÁLA, Jaroslav. *Psychosociální práce s maladjustovanými osobami*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005, str. 35. ISBN 80-704-0815-4.

³³ PRŮDKOVÁ, Táša a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 33. ISBN 978-80-7387-100-0.

³⁴ Ref. 31, str. 33

³⁵ NOLČ, Jiří. *Ústava České republiky s úvodním komentářem*. Brno: CP Books, 2005. Právní předpisy v platném znění (Computer Press), str. 25. ISBN 80-251-0362-5.

³⁶ Ref. 33, str. 25

Nastávají i situace, kdy doktoři osoby bez domova odmítají ošetřit, není-li jejich stav akutní.

Ačkoliv jsme se jako stát před více než padesáti lety podpisem Všeobecné deklarace lidských práv zavázali k tomu, že budeme dodržovat práva každého člověka v našem státě (tedy i osob bez majetku, bez domova, nebo bez dokladů), nastávají situace, kdy tento závazek není dodržován, a lidská práva nejsou naplňována. Bezdomovectví se stalo poprvé od devadesátých let předmětem oficiálních vládních dokumentů, když Česká republika vstoupila 1. května 2004 mezi členské státy Evropské unie.³⁷

Předmětem sociální politiky EU jsou dva základní dokumenty, týkající se osob bez domova:

Společné memorandum o sociálním začleňování – podepsáno 18. prosince 2003 v Bruselu. Česká republika v tomto dokumentu definuje „zásadní výzvy týkající se boje s chudobou a sociálním vyloučením.“³⁸

Národní akční plán sociálního začleňování České republiky – „Zatímco memorandum nastiňuje výzvy a shrnuje již podniknutá opatření, Akční plán má již obsahovat cíle, úkoly a opatření vedoucí k naplnění těchto cílů.“³⁹

Mezi právní dokumenty, které se zabývají poskytováním pomoci a podpory osobám v nepříznivé sociální situaci patří **zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**, který nabyl účinnost 1. ledna 2007.

Poskytování pomoci k zajištění základních životních potřeb osobám, které se ocitli v hmotné nouzi, upravuje **zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi**. Tento zákon nabyl účinnost taktéž 1. ledna 2007 a upravuje poskytování pomoci prostřednictvím dávek v hmotné nouzi.

---

³⁷ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 34. ISBN 978-80-7387-100-0.

³⁸ BARTÁK. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.: (bezdomovství v zrcadle veřejné politiky)*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. Zdravotní politika a ekonomika, s. 44. ISBN 80-866-2535-4.

³⁹ Ref. 36, str. 47

Dále **zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu** upravující minimální hranici příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a minimální hranici příjmů považovanou za nezbytnou k přežití.⁴⁰

Podle právních předpisů naší země se můžeme domnívat, že podpora je určena spíše osobám, které se ocitly v nouzi pouze dočasně a jsou schopny komunikovat s úřady. Záleží také na přístupu úředníků, kteří využívají širokého pole své působnosti a nejednotnosti právních předpisů v našem státě. Často nastávají situace, kdy se úředníci rozhodují pouze podle sympatií či antipatií, které v nich vzbuzuje člověk u přepážky.⁴¹

4.2. Rizika bezdomovectví

Život na ulici přináší mnohá úskalí a rizika, která jedinci bez domova mnohdy neumí zvládnout vlastními silami. Bezdomovectví představuje celkové zhoršení kvality života, která má vliv na tělesné i duševní zdraví člověka.

Mezi nejvýznamnější rizika, která život na ulici přináší, můžeme zařadit:

- **zdravotní rizika**

Somatické chátrání člověka můžeme považovat za důsledek životního stylu. Uvádí se, že 90% bezdomovců v České republice představují osoby se zdravotním postižením, nebo lidé trpící chronickým onemocněním. Bezdomovci ztrácejí motivaci k udržování základních hygienických návyků, které často zmizí úplně. Osoby bez domova nejedí pravidelně, ani vyváženě (převážně jedí to, co seženou). Svou životosprávu často doplňují masivním kouřením a požíváním alkoholu. Lidé bez přístřeší bývají často podchlazeni, nebo trpí jiným onemocněním, které přecházejí. Bezdomovci umírají předčasně následkem úrazu, umrznutím ve stavu opilosti, celkového vyčerpání organismu, dlouholetým užíváním alkoholu, nebo drog.⁴²

- **oběti násilí**

Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že osoby bez domova, které požili alkohol, jsou nebezpečné, opak je pravdou. Ve většině případů jsou to právě lidé na ulici, kteří čelí násilným útokům ze strany jednotlivců či skupin. Akteři považují lidi

---

⁴⁰ Ref. 36, str. 36-37

⁴¹ Ref. 36, str. 37-38

⁴² VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, str. 754. ISBN 80-717-8802-3.

bez přístřeší za obtěžující hmyz. Násilníci využívají situací, kdy jsou osoby bez domova bezbranné a spí. Je známo, že většina bezdomovců by se nedovedla bránit ani v bdělém stavu, protože jejich fyzický stav ani kondice nejsou dobré. Navíc jsou násilníci často v přesile.⁴³

5. Prevence bezdomovectví

Prevenci bezdomovectví můžeme pokládat za efektivnější, rozumnější a finančně méně nákladnou, než samotné řešení problému života na ulici. V České republice neexistuje žádná strategie prevence vzniku bezdomovectví. „Diskuse se často váže pouze k otázce možného rozšiřování ubytovacích kapacit pro bezdomovce namísto snahy o prevenci.“⁴⁴ Možným důvodem, proč není prevenci bezdomovectví věnována potřebná pozornost, je skutečnost, že na ulicích žije velké množství zubožených osob primárně vyžadujících pomoc. Navíc není lehké předpovědět, zda by byla některá z preventivních metod účinná a opravdu by zamezila nárůstu vzniku bezdomovectví.⁴⁵

Mezi nejčastější příčiny bezdomovectví v České republice patří rozpad rodiny a ztráta zaměstnání. V souvislosti s primární prevencí bezdomovectví je tedy nutné zaměřit se na **podporu fungování rodiny a boj s nezaměstnaností**. Existují také jiné možnosti prevence vzniku bezdomovectví. Například „větší dostupnost sociálního bydlení a poskytování sociálních půjček na nájemné (klient splácí pouze částku, kterou si vypůjčil, bez úroku).“⁴⁶ V současné době nejsou děti v dětských domovech a výchovných ústavech dostatečně informovány o možnosti využití služeb domů na půl cesty. Je nutné, aby bylo ve všech dětech a mladých lidech budováno sebevědomí, cílevědomost a odpovědnost za sebe a svůj život. Větší podpora by měla být poskytnuta také osobám, které opouštějí psychiatrické léčebny, věznice, nebo terapeutické komunity.

Některé strategie prevence vzniku bezdomovectví navrhují zařadit podporu osobám, jejichž partnerský vztah se zhroutil a ony se ocitly v ohrožení ztráty domova.

---

⁴³ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 38. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁴⁴ BARTÁK. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.: (bezdomovství v zrcadle veřejné politiky)*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. Zdravotní politika a ekonomika, s. 7. ISBN 80-866-2535-4.

⁴⁵ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 63. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁴⁶ Ref. 44, str. 64

Jiné strategie navrhnou zařadit mediační služby pro osoby, které se ocitly v partnerské krizi, nebo pro mladé, kteří mají neshody s rodiči.

Je nutností pracovat s člověkem, který je bezdomovectvím ohrožen, intenzivně a individuálně. Osoba ohrožená ztrátou domova by měla být motivována k vynaložení úsilí ke zvládnutí situace. Sociální pracovník by měl klientovi poskytnout informace o právech a zákonných nárocích, podpořit ho a dát mu naději, že vše dopadne dobře. Za nejdůležitější část prevence vzniku bezdomovectví je považováno **základní i odborné sociální poradenství**, jehož cílem je dovést klienta k soběstačnosti tak, aby si byl schopen pomoci sám.⁴⁷

6. Sociální práce s bezdomovci

Člověka bez domova můžeme přirovnat k tonoucímu. Lidé bez domova se ocitli na dně společnosti, ať už svou vinou, či přičiněním někoho jiného. Jsou osamělí, neví si rady, přežívají ze dne na den a hledají záchytný bod. Každý člověk má potřebu jíst, ohrát se, potřebu osobní hygieny, obuvi a ošacení. Člověk na ulici potřebuje místo, kam se může uchýlit a osobu, o kterou se může opřít.⁴⁸

Hlavním přístupem při poskytování sociální pomoci je sociální práce. Sociální práce je „společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu.“⁴⁹ Sociální pracovník pomáhá navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění jednotlivcům, rodinám, skupinám, i komunitám. Kromě poskytnutí pomoci pomáhají sociální pracovníci utvářet příznivé společenské podmínky pro sociální uplatnění klientů.⁵⁰ Sociální práce zacílená na klienty bez domova zahrnuje

---

⁴⁷ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 63-64. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁴⁸ HRADECKÁ, Vlastimila a Ilja HRADECKÝ. *Bezdomovství - extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996, str. 57. ISBN 80-902-2920-4.

⁴⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, str. 200-201. ISBN 978-80-7367-368-0.

⁵⁰ Ref. 48, str. 201

preventivní aktivity, služby zaměřené na reintegraci, soběstačnost a naplnění základních potřeb klientů.⁵¹

Sociální práce nemůže být nikdy efektivní, není-li klient přesvědčen o tom, že je potřeba něco změnit a o změnu neusiluje. Údělem sociálního pracovníka není vyřešit situaci a problémy za klienta. Sociální pracovník má klientovi bez domova poskytnout veškeré informace a interindividuální specifickou podporu tak, aby si klient dokázal pomoci sám.⁵² „Pro ty, kdo přemýšlejí, jak bezdomovcům pomoci, je důležité si uvědomit, zda a k čemu chce bezdomovec pomoci.“⁵³

6.1. Sociální služby

Poskytování sociálních služeb musí být vždy v souladu se **Standardy kvality sociálních služeb**, které vznikly v roce 2002 a zahrnují všechny sociální služby.⁵⁴ Standardy kvality můžeme označit za „soubor dohodnutých kritérií, který umožňuje posuzování kvality sociální služby.“⁵⁵

Podle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách zahrnují sociální služby *sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence*. Sociální služby jsou poskytovány jako služby *ambulantní, terénní, nebo pobytové*.⁵⁶

Sociální poradenství

Cílem sociálního poradenství je poskytnout klientovi potřebné informace, které přispějí k řešení jeho nepříznivé sociální situace. Sociální poradenství klientům zprostředkovává informace o formách sociální pomoci, která je dostupná v lokalitě, kde člověk žije. Můžeme sem zařadit například informace týkající se důchodového a nemocenského pojištění, sociální pomoci, státní sociální podpory, zaměstnanosti, nebo

---

⁵¹ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifikum různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, str. 320. ISBN 978-80-7367-818-0.

⁵² Ref. 46, str. 40

⁵³ OPATRŇÝ, A. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích. Část I*. 3. vyd. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupstvím pražském, 2001, str. 57. Bez ISBN.

⁵⁴ Ref. 46, str. 41

⁵⁵ Ref. 48, str. 213

⁵⁶ *Zákon o sociálních službách [online]. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>*

sociálně-právní ochraně.⁵⁷ Sociální poradenství může být poskytováno jako poradenství základní, nebo odborné.

6.2.Sociální zařízení

Veškeré služby, které jsou poskytované bezdomovcům, patří do služeb sociální prevence, přičemž „služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby.“⁵⁸

Zařízení, která poskytují sociální pomoc osobám bez domova, se liší v tom, jaké požadavky na klienty kladou a jak rozsáhlé sociální služby nabízejí. Odlišnost bychom dále mohli hledat v délce pobytu.

Nízkoprahová denní centra

Nízkoprahové denní centrum představuje sociální zařízení, ve kterém se nachází velká místnost s několika stoly a židlemi. Klienti si zde mohou v příjemném prostředí odpočinout a sníst jídlo, které si sami přinesou, nebo pokrm, který za symbolický poplatek obdrží přímo v denním centru. Centrum dále nabízí hygienický servis, což znamená, že klient může použít sprchu a toaletu. Dále je k dispozici šatník, kde klient obdrží zdarma, nebo za mírnou úplatu ošacení a obuv. V některých denních centrech má klient možnost si své oblečení sám vyprat a vyžehlit. Každý klient je obeznámen s vnitřním řádem centra, se svými právy, ale i povinnostmi. Zákaz vstupu mají osoby pod vlivem alkoholu, nebo jiných návykových látek, lidé agresivní, či s infekčním onemocněním. Při vstupu do centra je s klientem veden řízený rozhovor. Klienti mají možnost popovídat si s personálem centra, který je ochoten jim poskytnout základní poradenství.⁵⁹

---

⁵⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, str. 200. ISBN 978-80-7367-368-0.

⁵⁸ Ref. 55

⁵⁹ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 43. ISBN 978-80-7387-100-0.

Noclehárna

Představuje sociální zařízení určené primárně osobám bez domova, které zde chtějí přespat a využít hygienického nebo potravinového servisu zadarmo, nebo za úhradu. Klient může využít teplého, čistého a suchého prostředí, kde je mu poskytnuta postel, deka a polštář. Noclehárny jsou charakteristické nízkým standardem ubytování, převážně zde bývá jedna místnost s více lůžky. Ubytování slouží pouze na jednu noc, klient však může být opakovaně ubytován. Do noclehárny nemohou osoby pod vlivem alkoholu, nebo jiných návykových látek, osoby agresivní, nebo lidé s infekčním onemocněním. Stejně jako u denního centra, poskytují pracovníci klientům i zde potřebné informace a základní poradenství.⁶⁰

Azylový dům

Azylový dům je sociální zařízení, které poskytuje klientům ubytování až na několik týdnů, či měsíců. Na osoby bez domova jsou zde kladeny vyšší nároky. Zařízení poskytuje klientům bez domova, kteří se chtějí začlenit zpět do společnosti a vyřešit svou tíživou sociální situaci, komplexní pomoc. Klient si sestaví s pomocí sociálního pracovníka individuální plán, a stanoví si splnitelný cíl, kterého by chtěl dosáhnout. Klient popíše sociálnímu pracovníkovi své problémy a plány do budoucna. Sociální pracovník klientovi naopak objasní, co azylový dům poskytuje a v čem mu může pomoci. Azylový dům poskytuje klientovi lepší podmínky pro pobyt. V azylovém domě má klient v rámci vnitřního řádu zařízení, možnost brát zodpovědnost sám na sebe. Služby jsou poskytovány nepřetržitě. Předpokládá se, že klient bude pobyt v azylovém domě hradit z části sám. K dispozici je místnost, kde mohou klienti přijímat návštěvy přátel nebo příbuzných. „Bydlení v azylovém domě se podobá bydlení v ubytovně, rozdíl je v ceně za ubytování (okolo 50Kč) a v tom, že klientům jsou zde nepřetržitě k dispozici sociální pracovníci, kteří ho podporují, dodávají mu důvěru v sebe sama, poskytují informace, poradenství a krizovou intervenci, je-li to nutné, pomáhají při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“⁶¹

---

⁶⁰ Ref. 58, str. 44

⁶¹ Ref. 58, str. 45

U nás jsou azylové domy určené pro ženy, muže a matky s dětmi. Azylové domy pro matky s dětmi zajišťují klientkám bezpečí. Jsou zde zohledňovány individuální potřeby matek s dětmi a klientky mají k dispozici vlastní pokoj.

Pokud se jedná o ubytování mužů s dětmi, lze apelovat pouze na ochotu sociálních pracovníků v azylových domech pro matky s dětmi. Azylové domy pro otce s dětmi se u nás nevyskytují, proto záleží na ochotě pracovníků, zda muži s dítětem pomohou, či nikoliv.⁶²

Domy na půl cesty

Tato zařízení jsou určena pro mladé lidi, kteří se pohybují mezi závislostí na institucích a nezávislým životem. Domy na půl cesty jsou určeny zejména těm, kteří opustili zařízení pro výkon ústavní, nebo ochranné výchovy, nebo odcházejí z výkonu trestu odnětí svobody, popřípadě ochranné léčby. Na začátku pobytu podepisuje klient ubytovací smlouvu, zhruba na šest měsíců až jeden rok. Po uplynutí této doby lze ubytovací smlouvu prodloužit, musí být však zváženy všechny okolnosti. Dům na půl cesty je složen ze samostatných bytů a společenských místností. V tomto zařízení si klienti sami vaří, perou, platí nájem, ale mají-li problém, mohou se obrátit na sociální pracovníky, kteří jim jsou plně k dispozici. Povinností klienta, který žije v domě na půl cesty je pracovat, nebo studovat.⁶³

Krizová lůžka

Krizová lůžka jsou určena osobám, které kvůli mimořádné události ztratily domov a ocitly se na ulici. Klientům je poskytnuto krátkodobé ubytování a krizová intervence.

Ohřívárny pro bezdomovce

Toto zařízení představuje veřejně přístupnou místnost, která je vybavena lavicemi, stoly, odpadkovými koši a sociálním zařízením. Místnost by měla být vytápěná a osvětlená. Ohřívárna má být otevřena po většinu dne, hlavně v noci, kdy má poskytnout lidem na ulici místo, kde se ohřejí a bezpečně přenocují. Pro klienta, který do ohřívárny přijde, neplynou žádné povinnosti, ve vlastním zájmu by zde měl

---

⁶² Ref. 58, str. 46-47

⁶³ Ref. 58, str. 48

udržovat pořádek. V ohřívárnách nebývají přítomni žádní pracovníci, dochází sem však terénní sociální pracovník.⁶⁴

7. Postoje, předsudky

Pokud bychom měli definovat postoj obecně, jde o „tendenci nebo predispozici individua k oceňování určitého objektu, nebo symbolu tohoto objektu, určitým způsobem. Oceňování spočívá v připisování vlastností, které mohou být umístěny v kontinuu *žádoucí – nežádoucí* nebo *dobrý – špatný*.“⁶⁵ Postoje ovlivňují způsob našeho chování a jednání. Člověk si obvykle buduje postoj na základě vlastních zkušeností, které získává během života. Postoj může být vybudován v rámci vzájemného přejímání a splývání rozdílných kultur, ale také na základě působení masových médií,⁶⁶ která nabízejí mnoho informací a určitou formou je zjednodušují a převádějí je tak do stereotypů.

„Předsudek je obvykle popisován jako fixovaný postoj s emocionálním podkladem, který je zaujímán k nějakému objektu či k jiným lidem, jednotlivcům i velkým skupinám.“⁶⁷ Člověk přisuzuje stejné vlastnosti všem objektům, které spadají do jedné kategorie, aniž by je osobně poznal.⁶⁸

7.1. POSTOJE K BEZDOMOVČŮM

Ve společnosti často převažuje ambivalentní, negativní postoj, který je sestaven z odmítání, odporu a soucitu vůči bezdomovcům. Sklon k nepřátelským impulzům vůči lidem bez domova je ve vyspělých zemích spojován s vyčerpáním soucitnosti a ztrátou trpělivosti s bezdomovci. Veřejnost považuje bezdomovectví za velký sociální problém, který je potřeba řešit.

V České republice převažuje opovrhování lidmi bez domova a většinová část společnosti se k samotnému problému bezdomovectví staví zády. Lidé si myslí, že se

---

⁶⁴ PRŮDKOVÁ, Tárna a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 49-50. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁶⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, str. 168. ISBN 978-80-200-1679-9.

⁶⁶ HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 7. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 2013, str. 166. ISBN 978-80-262-0534-0.

⁶⁷ Ref. 46, str. 168

⁶⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997, str. 437. ISBN 80-200-0625-7.

bezdromovci ocitli na ulici kvůli vlastnímu přičinění a tak nepovažují za správné takovým osobám pomoci. Negativní postoj je často posilován názorem, že lidé na ulici jsou pouze paraziti, kteří společnosti škodí. Společnost tento postoj buduje na neupraveném zevnějšku, zápachu, špíně a obtěžujícím chování, které jsou pro zjevné bezdromovce typické.⁶⁹

Jsou mezi námi i tací, kteří se snaží bezdromovcům pomáhat a jsou ochotni jim rozdat velké části svého majetku, nebo nabídnout nocleh ve svém domě. Důvodem takového jednání může být například hluboká křesťanská víra, uplácení špatného svědomí nebo bezbřehý altruismus.⁷⁰

Na druhé straně můžeme do skupiny, která se osobám bez domova snaží pomoci, zařadit sociální pracovníky. Lidé pracující v sociálních službách stojí ve velké míře za názorem, že ztráta domova není vinou samotných bezdromovců. Sociální pracovníci se s osobami bez domova setkávají často a snaží se společnost obeznámit s faktem, že velkou část klientů tvoří osoby se zdravotním postižením, duševně nemocní nebo lidé z nefunkčních rodin.⁷¹ Část společnosti, která se lidem bez domova snaží pomoci, zdůrazňuje důležitost individuálního přístupu k bezdromovcům se snahou vyvarovat se stereotypnímu chování. Je zřejmé, že se postoje obou zmíněných skupin mohou v mnoha případech lišit.

---

⁶⁹ Ref. 41, str. 755

⁷⁰ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdromovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, s. 27. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁷¹ HRADECKÝ, I. & NEDĚLKOVÁ, M. (eds.) *Sborník ze semináře na téma bezdromovství v Evropě*. Olomouc 4.3. 1998. Praha: Naděje, 1998.

Praktická část

Praktická část práce je zaměřena na postoj veřejnosti k osobám bez domova. Pro vyhodnocení celkových výsledků využiji výsledky z výzkumu, který probíhal v roce 2012 a je volně dostupný na serveru www.vyplnto.cz. Autorka výzkumu o postoji veřejnosti k osobám bez domova, prostřednictvím dotazníkového šetření oslovila po internetu 581 respondentů.

Výzkum na téma postoj studentů pomáhající profese k osobám bez domova jsem prováděla na základě souhlasu autorky. Svolila k převzetí dotazníku a výsledků výzkumu získaných její osobou, abych mohla získat potřebná data a vyhodnotit tak vlastní průzkum, který mi pomůže dosáhnout stanoveného cíle.

Výzkum

Cíle výzkumu

Cílem praktické části práce je zjistit, jak se liší postoj studentů pomáhající profese k osobám bez domova od postoje veřejnosti. Abych naplnila cíl, který jsem si stanovila, budu vycházet z již realizovaného průzkumu, který byl zaměřen na postoj veřejnosti k osobám bez domova.

Výzkumné hypotézy

Předpokládám, že postoj studentů pomáhající profese bude pozitivnější a bude vycházet ze zkušenosti s lidmi bez domova, jako s klienty.

Předpokládám, že postoj většinové společnosti k osobám bez domova bude negativnější a stereotypnější, protože s lidmi bez domova nepřichází tak často do kontaktu a je ovlivněna stereotypními informacemi a médii.

Předpokládám, že alespoň 80 % dotazovaných studentů pomáhající profese bude věřící, protože všichni dotazovaní studují obor úzce spojený s teologií, což se bude odrážet na jejich postoji k lidem na ulici.

Předpokládám, že studenti pomáhající profese budou vnímat osoby bez domova jako „oběti“, veřejnost jim naopak přiřadí status „viníků“ vlastního osudu.

Metodologie

METODA

Ve svém výzkumu jsem použila dotazníkové šetření (metodu survey). Tento dotazník mohl respondent vyplnit anonymně on-line. Dotazník byl sestaven z dvaceti otázek, z nichž pět bylo uzavřených, kdy měl respondent možnost výběru minimálně ze dvou možných odpovědí. Dvanáct otázek bylo škálových. Respondent si vybral sílu odpovědi na pevně dané škále. Při vyplňování musel dotazovaný zvolit vždy jednu z nabízených odpovědí. V dotazníkovém šetření byly tři otázky otevřené a respondent mohl odpověď rozepsat na víc řádků. Otázky v dotazníku se respondentovi zobrazovaly po jedné. Průměrná doba vyplnění dotazníku činila 00.10:11. Sled otázek byl seřazen od objektivnějších k subjektivnějším.

VZOREK

Cílovou skupinu pro dotazníkové šetření tvořili ti, kteří někdy studovali, nebo studují pomáhající profesi. Věk u respondentů nehrál roli. Zkoumaný vzorek tvořilo sto pět respondentů. Část dotazovaných respondentů tvořili studenti z JABOKu, Vyšší odborné školy sociálně pedagogické a teologické, oboru Sociální pedagogika a teologie. Další část osob, kterých jsem se dotazovala, tvořili studenti Univerzity Karlovy v Praze. Tito respondenti studují na Evangelické teologické fakultě bakalářský obor Pastorační a sociální práce. Návratnost dotazníků byla 78,5 %. Výsledky výzkumu poukazují pouze na postoje respondentů, kteří se výzkumu zúčastnili.

MÍSTO A ZPŮSOB SBĚRU DAT

Potřebná data jsem získala díky ochotě vedoucí mé práce, která rozeslala hromadný e-mail studentům VOŠ Jabok. Část odpovědí jsem získala sama publikováním dotazníku do soukromé skupiny studentů ETF UK na sociální síti. Dotazník jsem vytvořila pomocí internetového serveru www.vyplnto.cz. Dotazníkové šetření probíhalo od 29. 3. 2016 – 10. 4. 2016.

ZPRACOVÁNÍ ÚDAJŮ

Data výzkumu, který měl za úkol zjistit, jak se veřejnost staví k osobám bez domova, jsou zpracována do přehledných výsečových grafů. Pro dobrou přehlednost

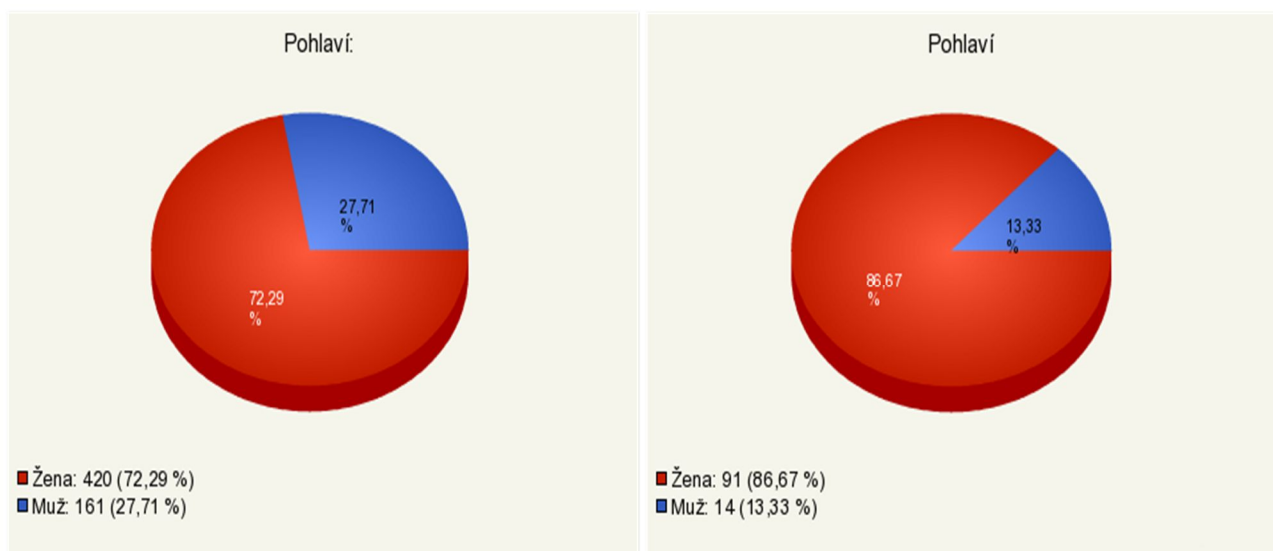
v datech jsou i mnou získané informace o postoji studentů pomáhající profese k osobám bez domova zpracovány stejným způsobem. Je třeba podotknout, že graficky zpracované jsou převážně otázky uzavřené, které jsou následně slovně zrekapitulovány i v odstavci pod jednotlivými otázkami. U každé otázky jsou zobrazeny dva grafy. Jeden označuje postoj veřejnosti k bezdomovcům a je umístěn vlevo. Graf vyhodnocující otázku na kterou odpovídali studenti pomáhající profese, je umístěn vpravo. U obou grafů se v levém dolním rohu nachází přehledná legenda. Otevřené otázky jsou vyhodnoceny slovně.

Osoby, které někdy studovaly, nebo studují pomáhající profesi, budu ve své práci nadále označovat také pouze jako *studenty*.

Výsledky výzkumu

V této kapitole uvedu výsledky výzkumu postoje veřejnosti k osobám bez domova a výsledky výzkumu postoje studentů pomáhající profese (dále také jen studentů) k osobám bez domova. Výsledky obou výzkumů budu posléze porovnávat, abych zjistila, jak se postoje liší.

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů – vlevo odpověď veřejnosti, vpravo studentů pomáhající profese

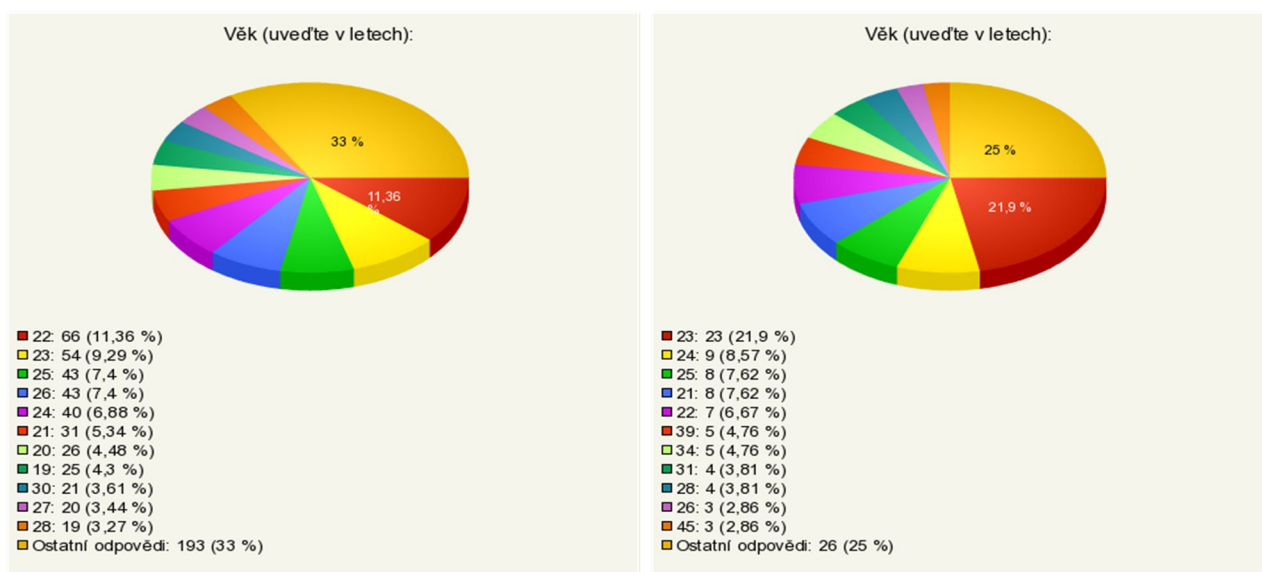

Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření

První otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na zjištění pohlaví respondentů. Z řad veřejnosti odpovídalo na dotazníkové šetření 72, 29 % žen a 27, 71

% mužů. Mezi studenty pomáhající profese, kteří vyplňovali dotazníkové šetření, odpovídalo 86,67 % žen a pouhých 13,33 % mužů.

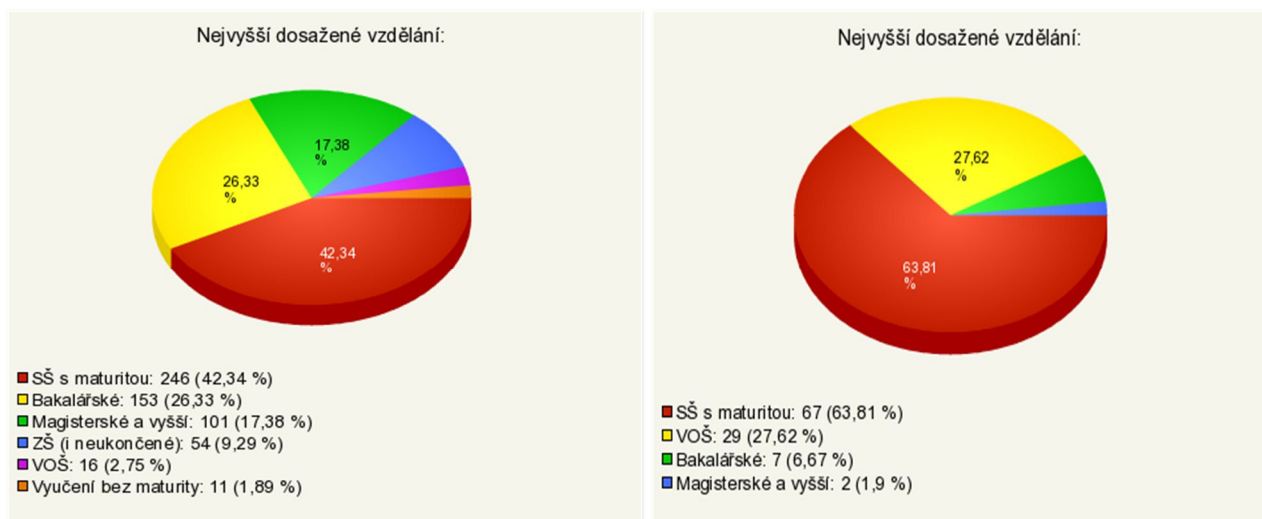
Graf č. 2 – Věk respondentů

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Druhou otázkou jsem zjišťovala věk respondentů. Jak můžeme vidět v grafech, u obou cílových skupin je zobrazeno široké věkové rozmezí. Všimněme si však, že z řad veřejnosti dosahoval procentuálně nejvyšší věk respondenta 30 let. U osob, které někdy studovaly, nebo studují pomáhající profesi, vyplnilo dotazníkové šetření větší množství respondentů, z nichž některým bylo i 45 let.

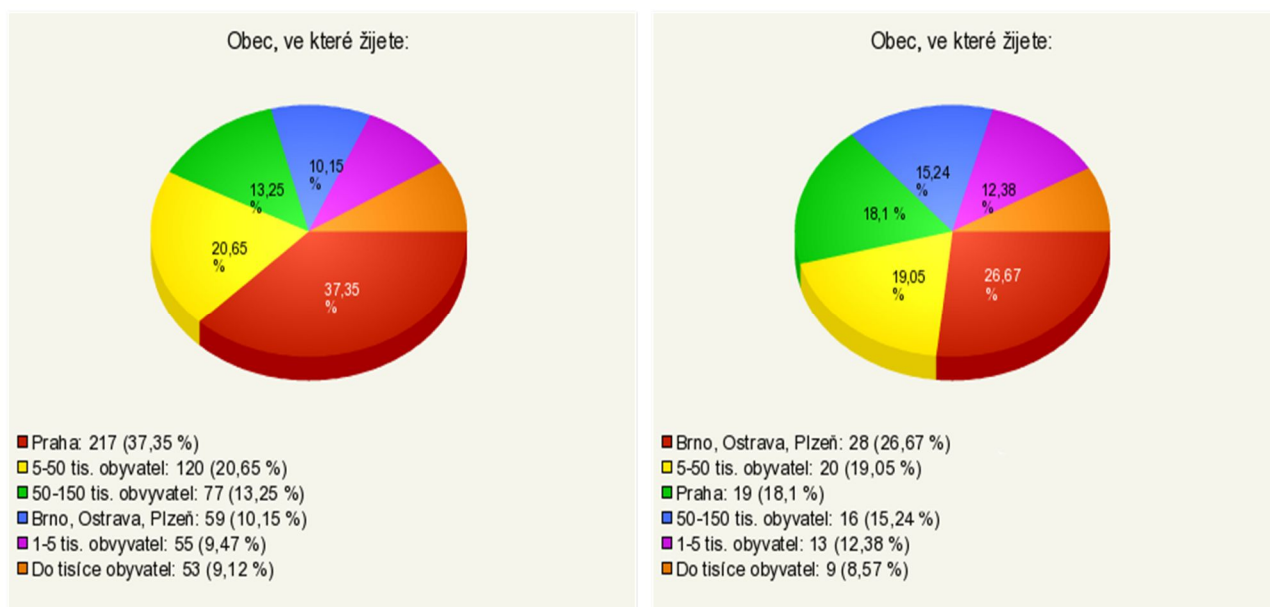
Graf č. 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Další otázka byla zaměřena na nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Z řad veřejnosti vyplňovalo dotazník nejvíce osoby, které dokončily střední školu s maturitou, procentuálně 42, 34 z dotazovaných. 26, 33 % respondentů dokončilo bakalářské studium, 17, 38 % magisterské a vyšší. Mezi lidmi, kteří odpovídali na dotazníkové šetření, se nacházelo 9, 29 % osob, které odchodily Základní školu. 2, 75% poté ukončilo Vyšší odbornou školu a pouhé 1, 89 % se vyučilo bez maturity. Z řad dotazovaných studentů vystudovalo 63, 81 % střední školu s maturitou, 27, 62 % Vyšší odbornou školu. Bakalářské studium dokončilo 6, 67 % a 1, 9 % má vzdělání magisterské a vyšší.

Graf č. 4 – Geografické rozložení

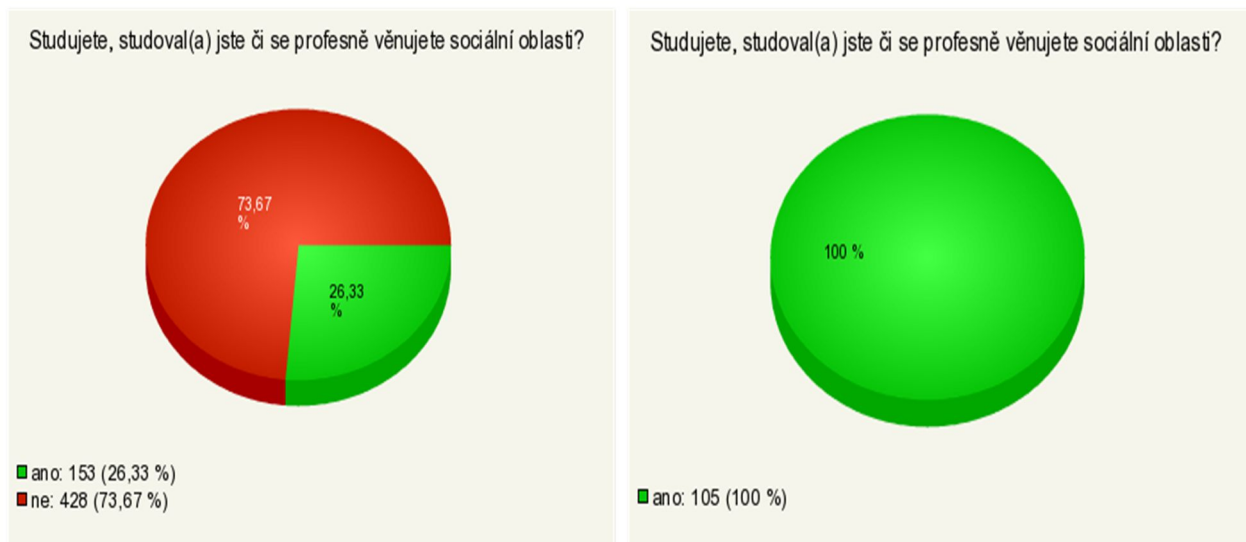

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

V grafu na levé straně můžeme vidět, že většina dotazovaných z řad veřejnosti žije ve velkém městě. V Praze, Brně, Ostravě, nebo Plzni žije 47, 50 % z dotazovaných. Nejméně lidí, tedy 9, 12 %, žije v obci, která nemá víc než tisíc obyvatel. Z řad studentů pomáhající profese žije ve velkém městě 44, 77 %. V obci do tisíce obyvatel žije přibližně srovnatelné množství studentů, jako respondentů z řad veřejnosti, a to 8, 57 %.

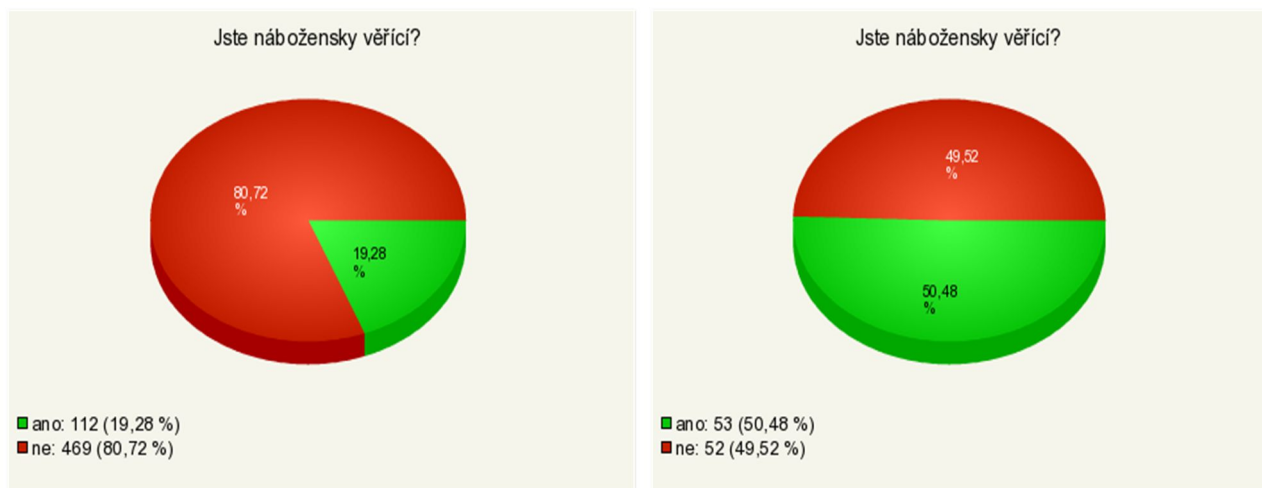
Graf č. 5 – Studium pomáhající profese

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovanepruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Na otázku, zda respondenti studovali, či se profesně věnují sociální oblasti, odpovědělo 73, 67 % z řad veřejnosti ne, pouhých 26, 33 % ano. Jelikož byli studenti pomáhající profese cílovou skupinou mého výzkumu, odpověděli všichni dotazovaní, že studují, nebo se profesně sociální oblasti věnují.

Graf č. 6 – Religiozita respondentů

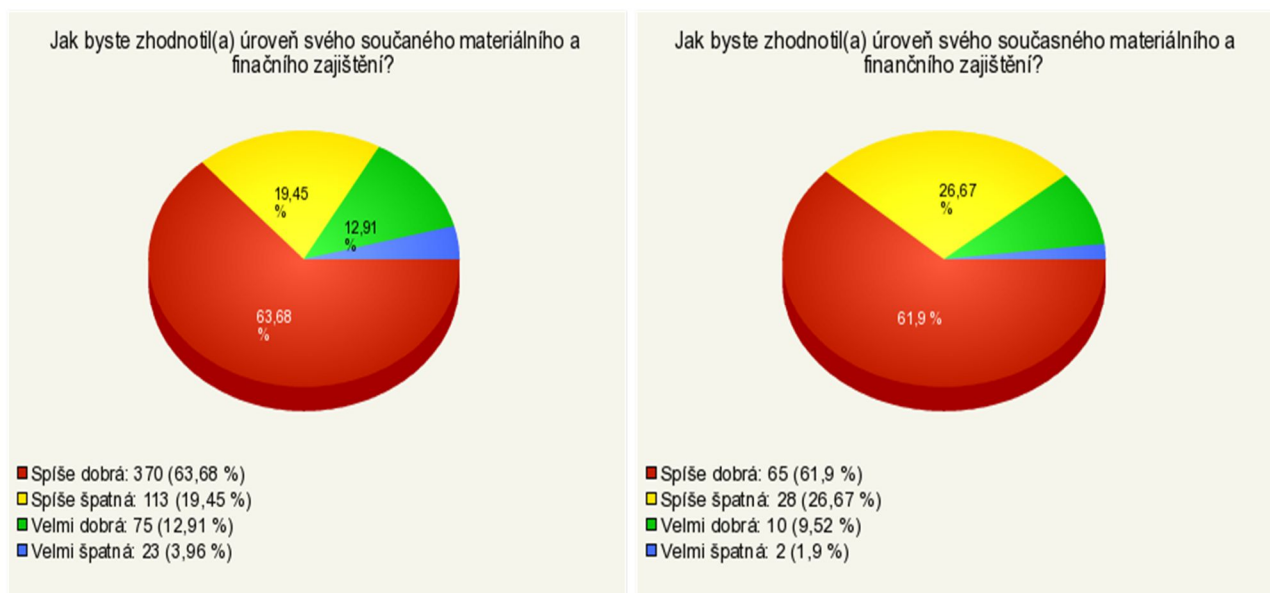

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Ke zjištění religionistických údajů respondentů sloužila otázka číslo šest. Z veřejně dotazovaných osob je 19, 28 % věřících, nevěří 80, 72 %. Z řad studentů

pomáhající profese je poměr odpovědi ano a ne téměř vyvážen. 50, 48 % věří, 49, 52 % nevěří.

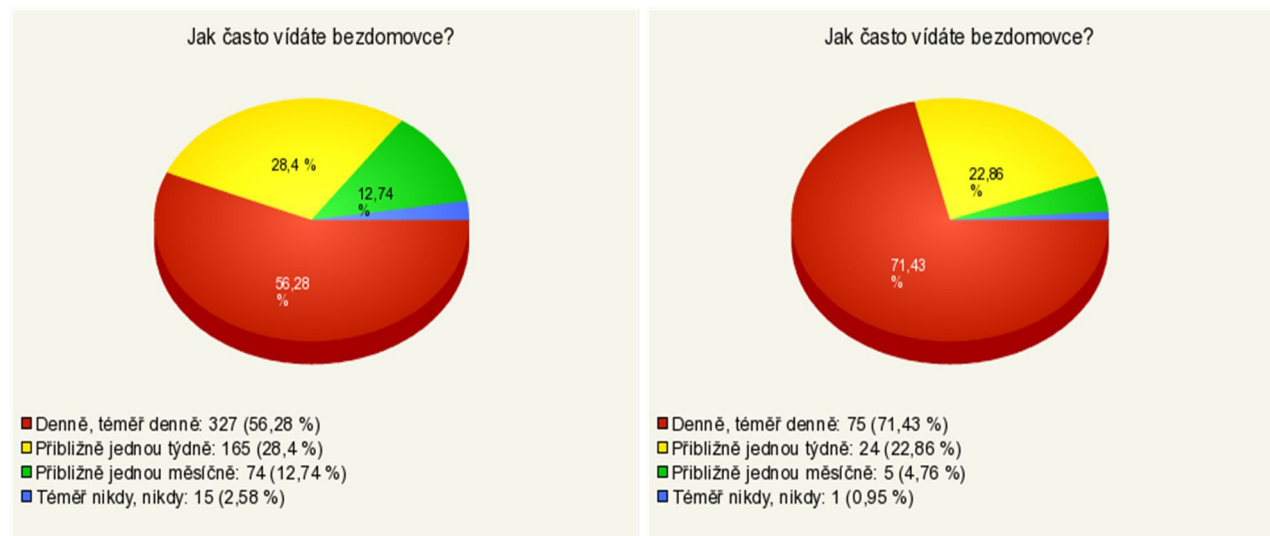
Graf č. 7 – Materiální situace respondentů

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Následující otázka měla zjistit, jaká je materiální situace respondentů. Procentuálně nejvíce respondentů považuje svou materiální situaci za spíše dobrou (63, 68 %/ 61, 9 %). Jako spíše špatnou vidí svou situaci spíše studenti pomáhající profese, z nichž zaškrtnlo tuto odpověď 26, 67 %. Možnost *velmi špatná* zatrhlo z řad veřejnosti 3, 96 % osob, z řad studentů pomáhající profese 1, 9 % osob.

Graf č. 8 – Četnost setkání respondentů s osobami bez domova

Cílem osmé otázky bylo zjistit, jak často se respondenti setkávají s lidmi bez domova. Při vyhodnocování této otázky můžeme hledat spojitost s otázkou číslo čtyři, kdy jsem se respondentů tázala, v jaké obci žijí.

56, 28 % veřejnosti odpovědělo, že se s lidmi bez domova setkává denně. Z řad studentů pomáhající profese zadrželo tuto odpověď o 15, 15 % osob víc. Denně vidá osoby na ulici až 71, 43 % studentů. Procentuálně větší množství lidí z řad veřejnosti se téměř nikdy, nebo nikdy neseťkalo s bezdomovcem. U studentů pomáhající profese se s nimi neseťkalo nepatrně 0, 95 % z tázaných osob.

Otázka č. 9 - Co se Vám jako první vybaví, když se řekne „bezdomovec“?

(Tato otázka byla nepovinná, respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy.)

Odpovědi na tuto otázku bylo mnoho, někdo napsal jednoslovnou odpověď, někdo více slov. Uvedu zde nejčastější odpovědi každé z cílových skupin.

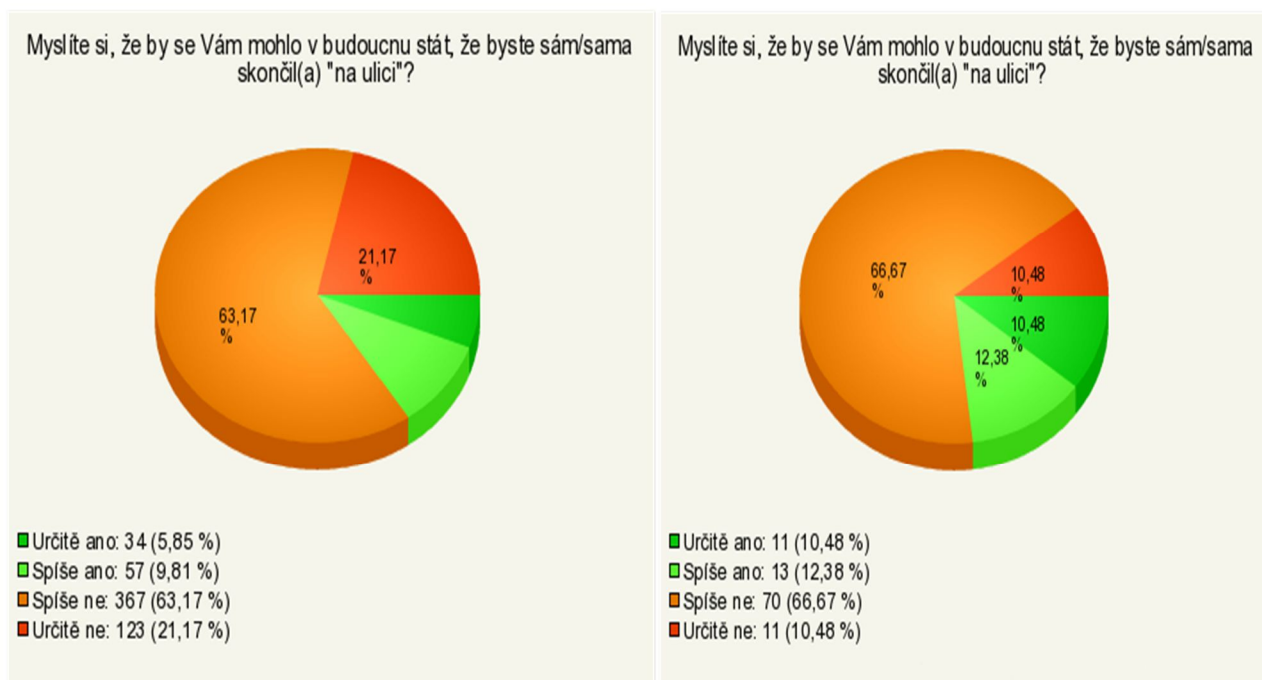
Veřejnost

- alkohol, alkoholik, opilec, zápach, smrad, špína, násilí, slaboch, vulgarita, obtěžování, beznaděj, člověk bez střechy nad hlavou, bez domova, žebrák, popelnice, člověk v nouzi, chudák, chudoba, lítost, nádraží, parazit ve společnosti, smutek

Studenti pomáhající profese

- bezmoc, beznaděj, smutek, člověk, člověk bez domova, člověk bez přístřeší, člověk v tíživé životní situaci, hlad, špína, chudoba, klient, zápach, nebezpečí, osamělost, zima, soucit, strach

Graf č. 10 – Možnost skončit „na ulici“

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Z řad veřejnosti se 5,85 % osob domnívá, že určitě skončí „na ulici“. Naproti tomu 10,48 % studentů pomáhající profese si též myslí, že by v budoucnu určitě mohli skončit „na ulici“. Podobný názor pak mají obě cílové skupiny na situaci, kdy by v budoucnu na ulici spíše neskončily - veřejně takto odpovídalo 21,17 % lidí, z dotazovaných studentů 66,67 % lidí. Ovšem veřejnost je více pozitivní, pokud se jedná o odpověď, že na ulici určitě neskončí, tvrdí to až 21,17 %. Pokud se ohlédneme na pravý graf, můžeme vidět, že studenti pomáhající profese jsou v tomto směru skeptičtější a pouhých 10,48 % z nich si myslí, že na ulici určitě neskončí.

Otázka č. 11 - Jsou podle Vás bezdomovci...?

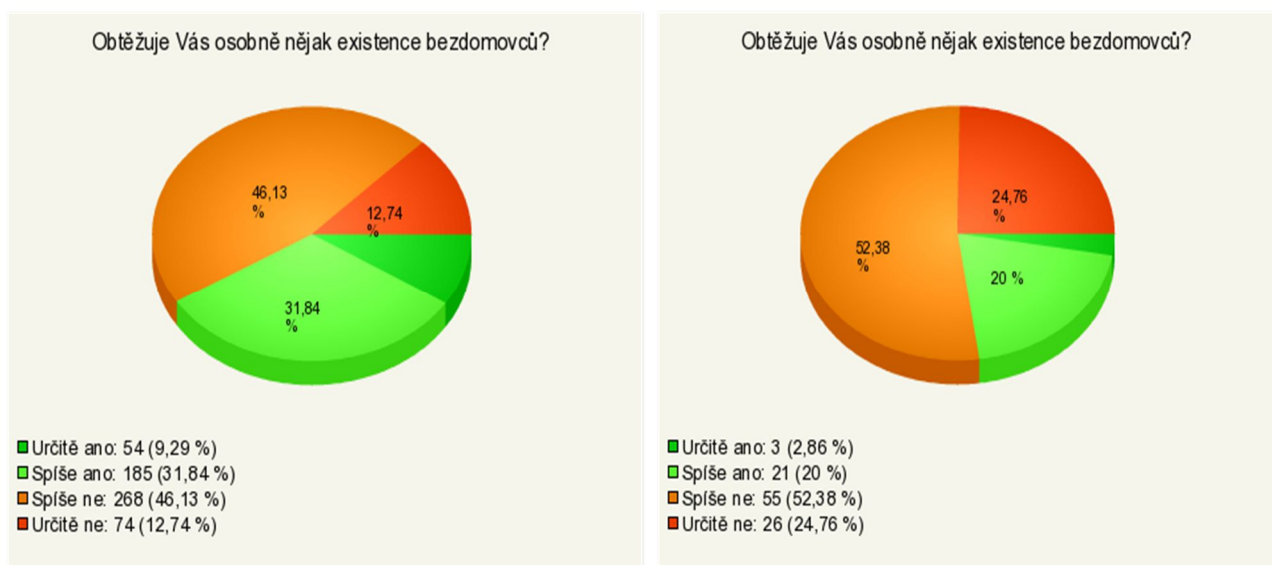
(Respondent se musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále)

Zde zhodnotím odpovědi každé cílové skupiny, aby bylo jasné, kde můžeme nalézt rozdíly v postojích. U každé podotázky budu uvádět procentuálně nejvyšší odpověď každé z cílových skupin. Na prvním místě bude zobrazena odpověď veřejnosti, za ní následně odpověď studentů pomáhající profese.

Agresivní - veřejnost - spíše ne - 72,8 %, studenti - spíše ne - 81 %

Dotěrní - veřejnost - spíše ne - 59 %, studenti - spíše ne - 61 %
Duševně nemocní - veřejnost - spíše ne - 59, 1 %, studenti - spíše ne - 60 %
Frustrovaní - veřejnost - spíše ano - 51%, studenti - spíše ano - 61 %
Intelektuálně slabí - veřejnost - spíše ano - 52 %, studenti - spíše ne - 57, 1 %
Líní pracovat - veřejnost - spíše ano - 52 %, studenti - spíše ne - 53, 3 %
Nešťastní - veřejnost - spíše ano - 54, 7 %, studenti - spíše ano - 64, 8 %
Odpudiví - veřejnost - spíše ano - 54, 8 %, studenti - spíše ano - 52, 4 %
Odsouzeníhodní - veřejnost - spíše ne - 47 %, studenti - určitě ne - 61, 9 %
Opilí - veřejnost - spíše ano - 71, 7 %, studenti - spíše ano - 72, 4 %
Pasivní - veřejnost - spíše ano - 63, 6 %, studenti - spíše ano - 68, 8 %
Pesimističtí - veřejnost - spíše ano - 55, 5 %, studenti - spíše ano - 54, 3 %
Politováníhodní - veřejnost - spíše ano - 46 %, studenti - spíše ano - 55, 8 %
Špinaví - veřejnost - určitě ano - 53 %, studenti - spíše ano - 71, 4 %
Trpící - veřejnost - spíše ano - 53, 8 %, studenti - spíše ano - 60 %
Uzavření - veřejnost - spíše ano - 53, 8 %, studenti - spíše ano - 53, 3 %
Zapáchající - veřejnost - spíše ano - 52, 8 %, studenti - spíše ano - 63, 8 %

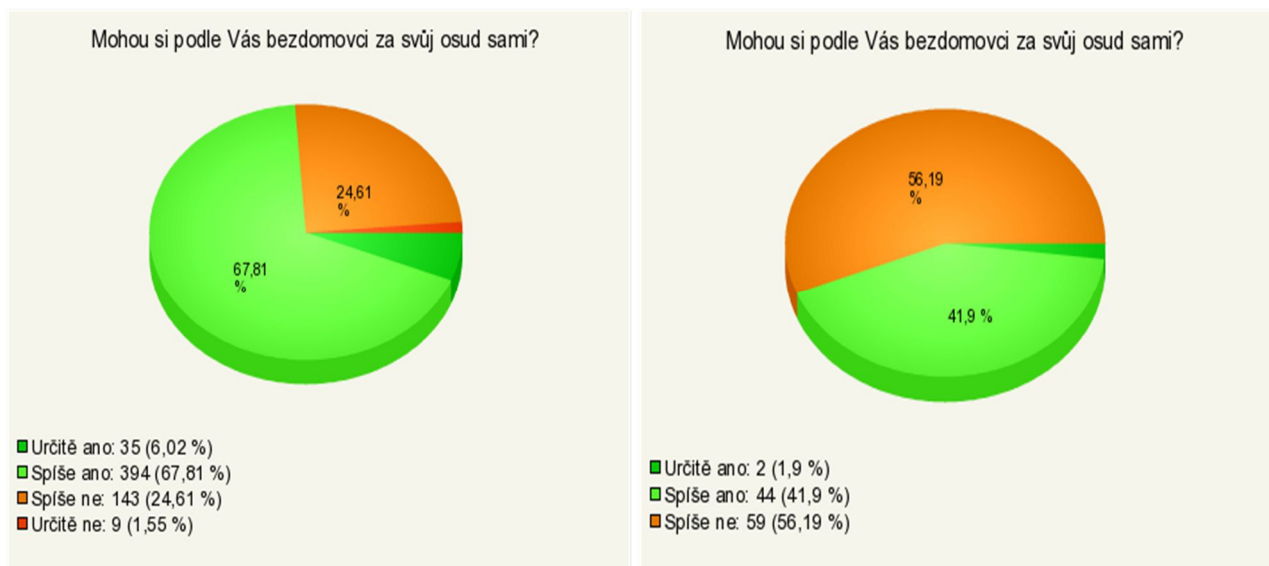
Graf č. 12 – Existence osob bez domova

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
 www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Všimněme si zde, že existence osob bez domova vadí určitě 9, 29 % veřejnosti. Stejnou odpověď označilo z řad studentů pomáhající profese pouhých 2, 86 %. Obě cílové skupiny se ve větší míře shodují na tvrzení, že jim existence bezdomovců spíše nevadí. Z řad veřejnosti zaškrtno tuto odpověď 46, 13 % osob, z dotazovaných studentů pomáhající profese 52, 38 %. Existence osob bez přístřeší určitě nevadí 12, 74 % veřejnosti a 24, 76 % studentů pomáhající profese.

Graf č. 13 – Jsou osoby bez domova správci svého osudu?

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Z řad veřejnosti si 6,02 % lidí myslí, že si mohou osoby bez domova určitě za svůj osud sami, 67,81 % se přiklání k možnosti spíše ano. 24,61 % veřejnosti si myslí, že si bezdomovci za svůj osud spíše nemůžou a 1,55 % je přesvědčeno o tom, že situace, do které se dostali, určitě není jejich chyba. Pouze 1,9 % studentů pomáhající profese si myslí, že si bezdomovci určitě mohou za svůj osud sami. 41,9 % se přiklání k variantě spíše ano a 56,19 % z nich si myslí, že si za svůj osud spíše nemohou.

Otázka č. 14 - Jak časté jsou podle Vás následující příčiny vzniku bezdomovectví?

(Respondent se musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále)

Zde zhodnotím odpovědi každé cílové skupiny, aby bylo jasné, kde můžeme nalézt rozdíly v postojích. U každé podotázky budu uvádět procentuálně nejvyšší odpověď každé z cílových skupin. Na prvním místě bude zobrazena odpověď veřejnosti, za ní následně odpověď studentů pomáhající profese.

Alkohol - veřejnost - poměrně často - 54 %, studenti - poměrně často - 58,1%

Drogy - veřejnost - poměrně často - 46 %, studenti - poměrně často - 61 %

Ztráta partnera - veřejnost - málokdy - 47%, studenti - poměrně často - 41,9 %

Nedostatek podpory rodiny - veřejnost - málokdy - 47%, studenti - velmi často - 47%

Nemoc - veřejnost - málokdy - 57 %, studenti - poměrně často - 48 %

Ztráta zaměstnání - **veřejnost** - velmi často - 60 %, **studenti** - velmi často - 53, 3 %

Fin. problémy - **veřejnost** - velmi často - 68, 1 %, **studenti** - velmi často - 80%

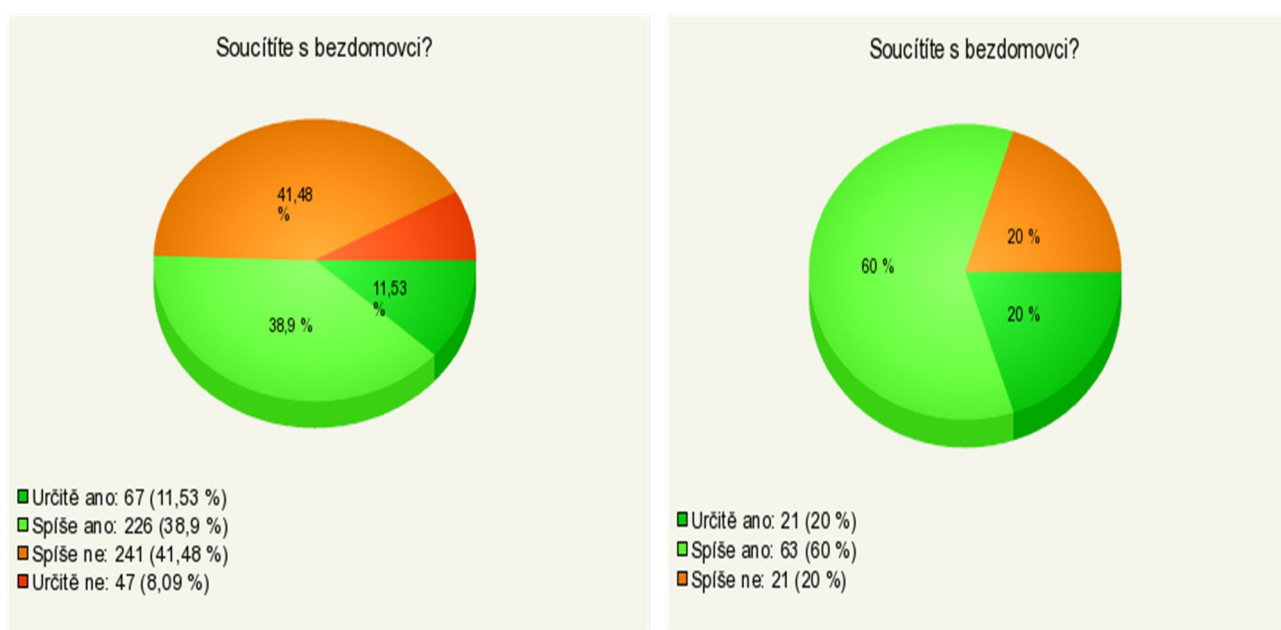
Ztráta bydlení - **veřejnost** - velmi často - 66,2%, **studenti** - velmi často - 61, 9%

Svobodné rozhodnutí - **veřejnost** - málokdy - 48%, **studenti** - málokdy - 67,6%

Vliv okolí - **veřejnost** - málokdy - 53, 5 %, **studenti** - poměrně často - 46 %

Propuštění z výkonu trestu - **veřejnost** - poměrně často - 52 %, **studenti** - **poměrně často** - 48, 5 %

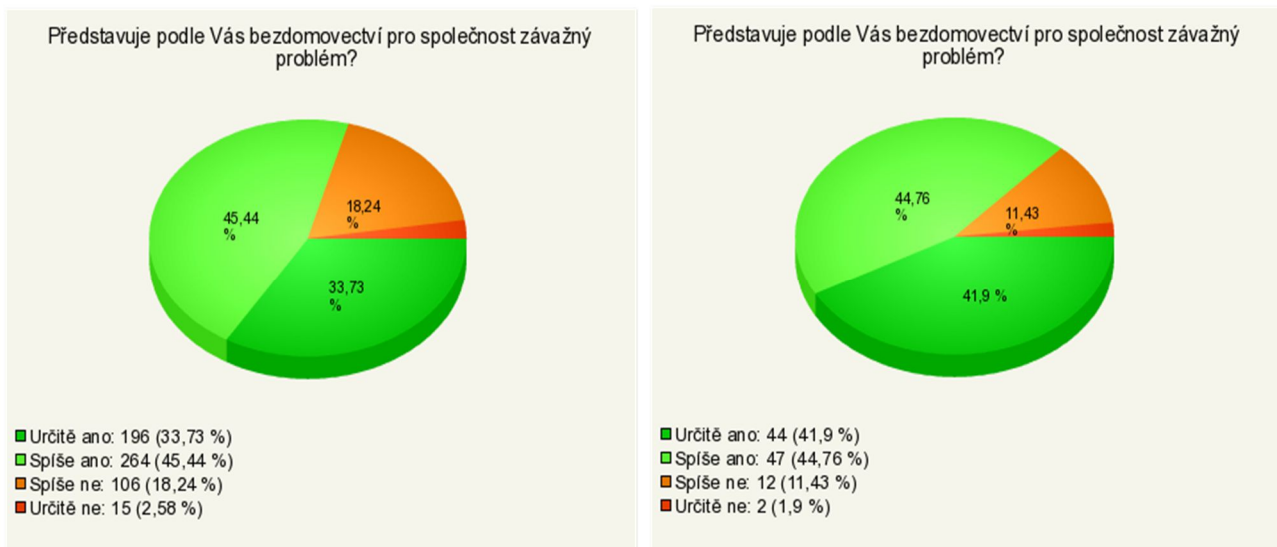
Graf č. 15 – Soucit s osobami bez domova

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Následující otázka měla otestovat, jak hluboce soucítí společnost s osobami bez domova. Velká část veřejnosti, tedy 41, 48 % osob odpovědělo, že s bezdomovci spíše nesoucítí. Určitě s nimi nesoucítí 8, 09 % dotazované veřejnosti. 11, 53 % naopak uvedlo, že s bezdomovci určitě soucítí a 38, 9% zaškrtnulo odpověď, že s lidmi na ulici spíše soucítí. Z řad studentů pomáhající profese s osobami bez domova určitě soucítí 20 % dotazovaných, 60 % s bezdomovci spíše soucítí a 20 % spíše nesoucítí.

Graf č. 16 – Je bezdomovectví pro společnost závažným problémem?

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Odpovědi na otázku, zda bezdomovectví pro společnost představuje závažný problém, byly celkem shodné. Odpověď určitě ano zaškrtnulo 33,73 % dotazované veřejnosti a 41,9 % studentů pomáhající profese. Odpověď spíše ano upřednostnilo 45,44 % veřejnosti a 44,76 % studentů pomáhající profese. 18,24 % veřejnosti a 11,43 % studentů pomáhající profese si myslí, že bezdomovectví pro společnost závažný problém spíše nepředstavuje, jisto si je tím 2,58 % veřejnosti a 1,9 % studentů pomáhající profese.

Otázka č. 17 - Má společnost pomáhat těmto skupinám občanů?

(Respondent se musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále)

Zde zhodnotím odpovědi každé cílové skupiny, aby bylo jasné, kde můžeme nalézt rozdíly v postojích. U každé podotázky budu uvádět procentuálně nejvyšší odpověď každé z cílových skupin. Na prvním místě bude zobrazena odpověď veřejnosti, za ní následně odpověď studentů pomáhající profese.

Bezdomovci - veřejnost - určitě ano - 52,7 %, studenti - určitě ano - 65,7 %

Matky samoživitelky - veřejnost - určitě ano - 69 %, studenti - určitě ano - 91,7 %

Narkomani - veřejnost - spíše ano - 38,7 %, studenti - určitě ano - 60 %

Nezaměstnaní - veřejnost - určitě ano - 63,5 %, studenti - určitě ano - 80 %

Propuštění vězni - veřejnost - spíše ano - 40,4 %, studenti - určitě ano - 74,3 %

Prostitutky - **veřejnost** - spíše ne - 40, 4 %, **studenti** - určitě ano - 54, 3 %

Přistěhovalci - **veřejnost** - spíše ano - 40, 4 %, **studenti** - určitě ano - 60 %

Romové - **veřejnost** - spíše ne - 34, 1 %, **studenti** - určitě ano - 51, 4 %

Zdravotně postižení - **veřejnost** - určitě ano - 86, 9%, **studenti** - určitě ano - 95, 2%

Otázka č. 18 - Znáte-li, uveďte prosím názvy organizací, které se věnují pomoci bezdomovcům:

Tato otázka byla nepovinná, respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy.

Odpovědí na tuto otázku bylo mnoho, někdo napsal jednoslovnou odpověď, někdo zmínil více organizací, které pomáhají osobám bez domova. Uvedu zde nejčastější odpovědi každé z cílových skupin.

Veřejnost

- Adra, Člověk v tísni, Červený kříž, Armáda spásy, Naděje, Nový prostor, azylové domy, Hermes, Charita

Studenti pomáhající profese

- Armáda spásy, Centrum sociálních služeb Praha, Červený kříž, Adra, Člověk v tísni, Diakonie, Naděje, Hermes, Nový prostor, Dům na půl cesty, azylové domy, Ježek a Čížek, Nový prostor

Otázka č. 19 - Jak vy osobně byste byl(a) ochoten/-na pomáhat bezdomovcům?

(Respondent se musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále)

Zde zhodnotím odpovědi každé cílové skupiny, aby bylo jasné, kde můžeme nalézt rozdíly v postojích. U každé podotázky budu uvádět procentuálně nejvyšší odpověď každé z cílových skupin.

Veřejnost

Nepřímo svými daněmi financovat organizace jim pomáhající - tímto způsobem by určitě pomohlo 15, 8 %, spíše 32, 4 %, spíše by nepomohlo 28, 1 % a určitě by nepomohlo 23, 8 % veřejnosti.

Přímo finančně přispět některé organizaci (např. pomocí DMS) - tímto způsobem by určitě pomohlo pouze 5 %, spíše 33, 9 %, spíše by nepomohlo 37 % a určitě by nepomohlo 24, 1 % veřejnosti.

Donést někam nepoužívané oblečení - tímto způsobem by určitě pomohlo 60, 9 % dotazované veřejnosti, spíše by pomohlo 33 %, spíše by nepomohlo 3, 3 % a určitě by nepomohlo 2, 8 % lidí.

Darovat osobně konkrétnímu bezdomovci jídlo či oblečení, apod. - tímto způsobem by určitě pomohlo 19, 1 % dotazované veřejnosti, spíše by pomohlo 32 %, spíše by nepomohlo 31, 3 % a určitě by nepomohlo 17, 6 % osob.

Působit jako dobrovolník v některé organizaci - tímto způsobem by určitě pomohlo 5, 3 % veřejnosti, spíše by pomohlo 21, 3 %, spíše by nepomohlo 36, 1 % a určitě by takto nepomohlo 37, 2 % dotazovaných osob.

Studenti pomáhající profese

Nepřímo svými daněmi financovat organizace jim pomáhající - tímto způsobem by určitě pomohlo 30, 5 %, spíše 41 %, spíše by nepomohlo 25, 7 % a určitě by nepomohlo 2, 9 % dotazovaných studentů pomáhající profese.

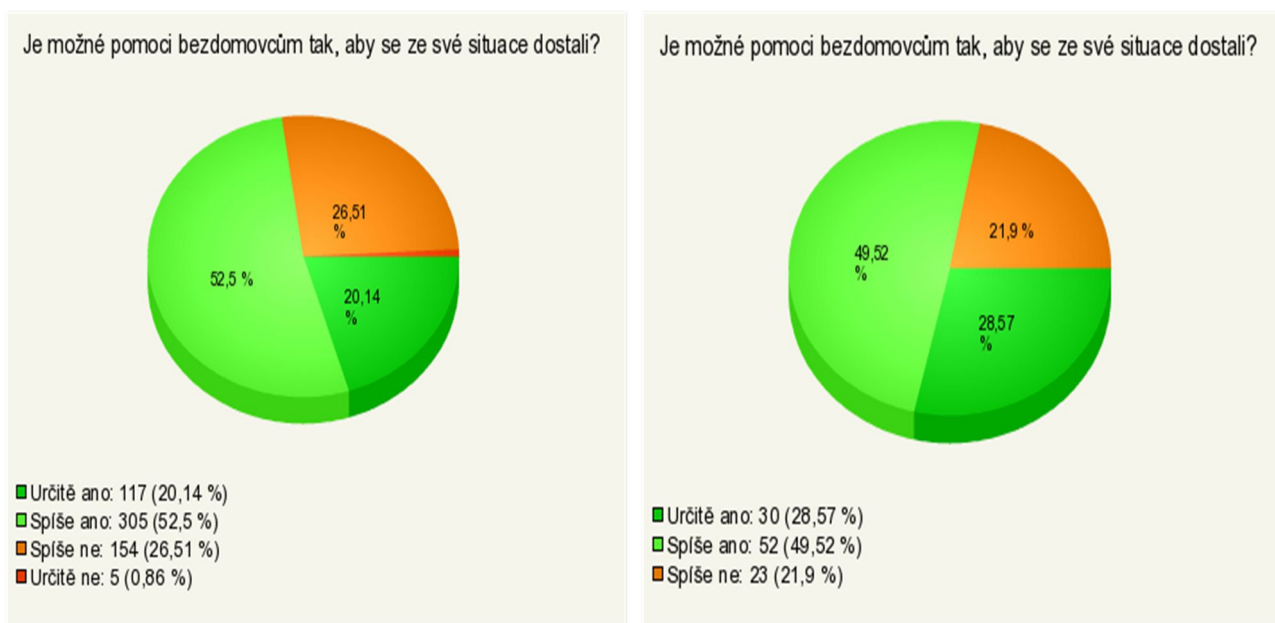
Přímo finančně přispět některé organizaci (např. pomocí DMS) - tímto způsobem by určitě pomohlo 17, 1 %, spíše by pomohlo 40 %, spíše by nepomohlo 33, 3 % a určitě by nepomohlo 9, 5 % z dotazovaných studentů pomáhající profese.

Donést někam nepoužívané oblečení - tímto způsobem by určitě pomohlo 66, 7 %, spíše by pomohlo 31, 4 %, spíše by nepomohlo 1 % a určitě by nepomohlo 1 % dotazovaných studentů pomáhající profese.

Darovat osobně konkrétnímu bezdomovci jídlo či oblečení, apod. - tímto způsobem by určitě pomohlo 48, 6 %, spíše 21 %, spíše by nepomohlo 26, 7 % a určitě by nepomohlo 3, 8 % dotazovaných studentů pomáhající profese.

Působit jako dobrovolník v některé organizaci - tímto způsobem by určitě pomohlo 13, 3 %, spíše by pomohlo 45, 7 %, spíše by nepomohlo 32, 4 % a určitě by takto nepomohlo 8, 6 % dotazovaných studentů pomáhající profese.

Graf č. 20 – Možnost pomoci osobám bez domova

*Zdroj: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>,
www.vyplnto.cz - vlastní dotazníkové šetření*

Pouhých 20, 14 % veřejnosti si myslí, že je určitě možné pomoci bezdomovcům tak, aby se ze své situace dostali. 52, 5 % si pak myslí, že je to spíše možné, 26, 51 % lidí si myslí, že je to spíše nemožné a 0, 86 % je přesvědčeno o tom, že to nejde. Co se týče studentů pomáhající profese 28, 57 % si myslí, že je určitě možné pomoci bezdomovcům tak, aby se ze své situace dostali. 49, 52 % si myslí, že je to spíše možné a 21, 9 % studentů pomáhající profese si nemyslí, že je bezdomovcům možné pomoci tak, aby se ze své situace dostali.

Diskuze

V této části práce se zamyslím nad tím, jak jsou mi získaná data a porovnání výsledků výzkumů prospěšná při odpovědi na cíl, který jsem si na začátku práce stanovila. Pro připomenutí, cílem práce bylo zjistit, jak se liší postoj studentů pomáhající profese k osobám bez domova od postoje veřejnosti.

Pokud mám shrnout odpovědi veřejnosti a studentů pomáhající profese, musím říci, že faktorů, které ovlivňují postoj k osobám bez domova, je mnoho. Na začátku zmiňuji fakt, že dotazníkové šetření vyplňovaly z velké části ženy. Z řad veřejnosti tvořilo 72, 29 % žen. Mezi studenty, kteří se dotazníkového šetření zúčastnili, převažovaly také ženy a to až z 86, 67 %. Můžeme se tedy domnívat, že výsledky výzkumu jsou ovlivněny tím, že dotazník vyplňovaly převážně ženy, protože je obecně známo, že ženy jsou ohleduplnější, shovívavější, citlivější a lítostivější, než muži.

Odlíšnosti v postojích mohou být také následkem věkových rozdílů u obou cílových skupin. Zatímco mezi veřejně dotazovanými respondenty se objevoval nejvyšší věk 30 let, u osob, které někdy studovaly, či se věnují pomáhající profesi, byl nejvyšší věk až 45 let. Z tohoto faktu můžeme usoudit, že osoby, které se věnují pomáhající profesi, mohou mít s osobami bez přístřeší větší zkušenosti a mohou o nich vědět víc. V souvislosti s touto myšlenkou je nutno uvést fakt, že na otázku č. 5 - *Studujete, studoval(a) jste, či se profesně věnujete sociální oblasti?*, odpověděla většina veřejně dotazovaných respondentů ne. Naopak všichni z dotazované skupiny studentů pomáhající profese odpověděli ano. Tento fakt není překvapením. Z výsledku vyplývá, že větší zkušenost s osobami bez domova budou mít určitě studenti pomáhající profese, což se odrazí na jejich dalších odpovědích a celkově i na jejich postoji k bezdomovcům.

Dalším výsledkem, který vzešel z odpovědí cílových skupin, a může být nápomocný při zjišťování příčin postoje k lidem bez domova, jsou odpovědi na otázku č. 6 - *Jste nábožensky věřící?* Na tuto otázku odpovědělo z řad veřejnosti pouhých 19, 28 % ano. U odpovědí studentů pomáhající profese byla tato odpověď procentuálně vyšší a dosahovala až na 50, 48 %. Tento fakt může z velké části ovlivnit postoj lidí k lidem na ulici. Sociální práce má hluboké kořeny v náboženství, a pokud je polovina dotazovaných studentů věřících, je více pravděpodobné, že budou zásady svého chování, jednání a tím i postojů hledat ve víře. Mnoho studentů pomáhající profese

může své chování přiřazovat ke vzoru, člověku jako Imago Dei – člověku stvořeného k Božímu obrazu. Takový člověk staví zásady svého jednání a chování na hodnotách lidské důstojnosti, vděčnosti, důvěře, vzájemných vztazích, úctě k lidskému životu a jeho ochraně. K určitému zaslíbení o člověku jako obrazu a podobě Boží patří i zodpovědnost zasazovat se za důstojnost a práva chudých. Je tedy více než jasné, že tento fakt hraje v postojích studentů k osobám bez domova významnou roli, pokud se někteří z nich rozhodli v plné míře následovat cestu Boží.

Další zásadní roli při budování postoje k osobám na ulici hraje četnost setkávání se s nimi. Z výsledků otázky č. 8 - *Jak často vidáte bezdomovce?*, je jasné patrné, že studenti pomáhající profese se s osobami na ulici stýkají častěji. Jsou tak schopni si na bezdomovce utvořit racionálnější pohled, protože je nepotkávají pouze na ulici, ale vnímají je převážně jako své klienty. Studenti se s osobami bez domova mohou setkávat mimo jiné také prostřednictvím praxí, jejichž absolvování je podmínkou při studiu pomáhající profese. U osob, které vyplňovaly veřejně dotazník o postoji veřejnosti k bezdomovcům, může být postoj ovlivněn předsudky, nebo médií, které zmiňují převážně informace o problematice zjevného bezdomovectví. Může zde hrát roli špatná zkušenost s jedním člověkem bez domova, což následně představuje stereotypní smýšlení o všech bezdomovcích.

Z porovnání výsledů odpovědí obou cílových skupin jsem zjistila, že studenti sociální profese jsou více otevřeni možnosti, že by někdy mohli skončit na ulici. Je možné, že jsou tyto odpovědi ovlivněné větší informovaností studentů o problematice bezdomovectví. Studenti jsou si vědomi, jaké příčiny bezdomovectví má a z osobní zkušenosti s klientem ví, jak je někdy snadné, skončit na ulici ze dne na den.

Nyní jsem shrnula možnosti příčin, které by mohly vést k odlišnému postoji k osobám bez domova u veřejnosti a studentů pomáhající profese. Přejděme ke konkrétním odpovědím, které nám pomohou dospět k rozdílům v postojích obou skupin.

První otázkou, která odhaluje odlišný postoj k osobám bez domova je otázka č. 9 - *Co se Vám jako první vybaví, když se řekne „bezdomovec“?* Při vyhodnocení této otázky bylo hned jasné, že **studenti pomáhající profese jsou k bezdomovcům přívětivější** a více soucítí s jejich životním příběhem. Objevovala se tu převážně slova jako - bezmoc, beznaděj, soucit, nebo strach. Na odpovědích veřejnosti bylo znát, že

s lidmi na ulici nesoucí v takové míře, jako studenti. Z odpovědí veřejně dotazovaných osob můžeme vyvodit, že existence osob bez domova jim spíše vadí. Mezi odpověďmi se často vyskytovala slova jako - alkohol, opilec, smrad, špína, násilí, obtěžování, parazit ve společnosti. Tento postoj může být ve velké míře vybudován na základě setkávání se převážně s bezdomovci, na kterých je jejich styl života na první pohled vidět. Většinová společnost si pouze zřídka dokáže představit, že mezi osoby bez domova patří i čistí a upravení lidé, u kterých bezdomovectví není patrné a kteří svůj životní styl skrývají. Pokud by veřejnost byla více informována o skrytém bezdomovectví, mohlo by to ovlivnit její postoj k problematice osob bez domova jako celku. S touto otázkou se pojí i otázka č. 12 - *Obtěžuje Vás osobně nějak existence bezdomovců?* Kdy zaujímali přívětivější postoj k osobám bez domova opět studenti pomáhajících profesí. Odpověď určitě ano a spíše ano zde zaškrtno menší procento studentů, než osob z řad veřejnosti. Ve srovnání s odpověďmi osob, které byly veřejně dotazovány, odpověď spíše ne a určitě ne zaškrtno naopak větší procento z dotazovaných studentů pomáhající profese.

U otázky č. 11 - *Jsou podle Vás bezdomovci...?*, kdy se respondent musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále, byly odpovědi obou cílových skupin téměř podobné. Bylo však patrné, že jsou si studenti pomáhající profese při odpovídání jistější, a procento u dané podotázky bylo vždy vyšší než u odpovědi veřejnosti. Rozdílné smýšlení o lidech bez domova se projevilo pouze u podotázky - *Jsou podle Vás bezdomovci intelektuálně slabí?* Na tuto otázku odpovědělo 52% veřejnosti spíše ano a 57, 1 % studentů pomáhající profese spíše ne. Příčinu této odlišnosti v postoji můžeme hledat opět v nedostatku informovanosti veřejnosti. Další podotázkou, kde se odpovědi lišily, bylo - *Jsou podle Vás bezdomovci líní pracovat?* Na tuto otázku odpovědělo 52 % veřejnosti spíše ano a 53, 3 % studentů pomáhající profese spíše ne. Studenti jsou si totiž vědomi faktu, že mnoho bezdomovců o práci stojí, avšak jejich životní styl na ulici jim znemožňuje vytvořit si vhodné podmínky k tomu, aby ji získali, popřípadě si ji udrželi, což je staví do určitého „koloběhu“, který je vylučuje ze společnosti. V této situaci jsou lidé bez domova spíše demotivováni změnit svou situaci, nebo ztrácí naději ve změnu, což má za následek ztrátu sebedůvěry a vzrůst odporu postavit se problému.

Pokud zhodnotím otázku č. 13 - *Mohou si podle Vás bezdomovci za svůj osud sami?* Můžu říci, že **studenti pomáhající profese chápou osoby bez domova spíše**

jako oběti, protože 56, 19 % dotazovaných studentů si myslí, že si bezdomovci za svůj osud spíše nemůžou. Z řad veřejnosti má stejný názor pouze 24, 61 % a 67, 81 % oslovené veřejnosti si myslí, že si lidé na ulici za svůj osud spíše můžou. Tudíž mohu konstatovat, že **veřejnost považuje bezdomovce spíše za „viníky svého osudu“**. Zde můžeme hledat souvislosti v předchozí otázce. Téměř polovina veřejnosti si myslí, že jsou osoby bez domova líné pracovat. Dotazovaná veřejnost zaujímá postoj, že člověk bez domova si za svůj osud může sám, protože kdyby nebyl líný pracovat, na ulici by se vůbec nedostal.

Po vyhodnocení další otázky jsem zjistila, že **studenti pomáhající profese soucítí s osobami bez domova více, než veřejnost**. Na otázku č. 15 - *Soucítíte s bezdomovci?*, odpovědělo 80 % studentů pomáhající profese kladně, ale téměř polovina veřejnosti záporně.

Z odpovědí na otázku č. 19 - *Jak vy osobně byste byl(a) ochoten/-na pomáhat bezdomovcům?*, vyplynulo, že **studenti pomáhající profese jsou mnohem více ochotni pomoci lidem bez domova**. Z vyhodnocení výsledků odpovědí studentů a veřejnosti plyne, že studenti jsou ochotni určitě pomoci téměř o 70 % více, než dotazovaná veřejnost. Studium pomáhající profese, konkrétně tedy sociální práce vštěpuje svým studentům její specifika, jako je například pomoc lidem v obtížné životní situaci. Studium je postaveno na dodržování základních hodnot, které by měl každý člověk, který se rozhodne působit v pomáhající profesi, respektovat. Mezi hodnoty sociální práce patří úcta k člověku, rovnost všech lidí, solidarita, spravedlnost, vědomí, že každý je schopen změny a že jedinečnost každého se může projevit pouze ve společenství. Pokud se těchto specifík a hodnot studenti pomáhající profese drží, může být jejich postoj k osobám bez domova konkrétně v této situaci odůvodněn.

Nyní bych ráda přešla k potvrzení, či vyvrácení předpokládaných hypotéz, které jsem na začátku měla. Potvrdilo se mi, že postoj studentů pomáhající profese je pozitivnější a vychází ze zkušenosti s lidmi bez domova, jako s klienty. Dále jsem se ujistila v tom, že postoj většinové společnosti k osobám bez domova je negativnější a stereotypnější, protože s lidmi bez domova nepřichází tak často do kontaktu a o celkové problematice bezdomovectví není dostatečně informovaná. Předpokládala jsem, že 80 % dotazovaných studentů pomáhající profese bude věřící, protože všichni dotazovaní studují obor úzce spojený s teologií, což se bude odrážet na jejich postoji k lidem na ulici. Tato hypotéza se mi nepotvrdila, věřících studentů pomáhající profese

bylo 50 %. V poslední řadě se mi potvrdilo, že studenti pomáhající profese vnímají osoby bez domova spíše jako „oběti“ a veřejnost jim naopak přiřazuje status „viníků“ vlastního osudu.

Závěr

Práce byla zaměřena na postoj veřejnosti a studentů pomáhající profese k osobám bez domova. Cílem práce bylo zjistit, jak se liší postoj veřejnosti k osobám bez domova od postoje studentů pomáhající profese. Práce je členěna na část teoretickou a část praktickou.

V teoretické části jsem se celkově zaměřila na problematiku bezdomovectví a uvedla jsem základní informace o bezdomovectví, aby si čtenář uvědomil, co vše život na ulici obnáší a nestavěl svůj postoj k osobám bez domova na stereotypních přesvědčeních a informacích získaných prostřednictvím médií. Věnovala jsem se pojmům, jako je bezdomovectví a bezdomovec. Zmínila jsem příčiny, které mohou vést ke ztrátě domova a životu na ulici. Popsala jsem formy bezdomovectví. Dále jsem se věnovala legislativnímu pozadí bezdomovectví v České republice. Zmínila jsem práva, kterých se lidé na ulici mohou domáhat, a rizika, která jsou se stavem bezdomovectví úzce svázána. V neposlední řadě jsem se zabývala způsoby, kterými lze bezdomovectví předcházet. Rozvinula jsem také sociální práci, kterou lze při kontaktu a pomoci osobám bez domova, uplatnit. V poslední kapitole teoretické části práce jsem se zabývala postoji k osobám bez přístřeší.

Praktická část byla věnována výzkumu, který jsem uskutečnila prostřednictvím dotazníkového šetření. Vycházela jsem z již realizovaného výzkumu studentky HTF UK v Praze, která svůj průzkum prováděla v roce 2012, a účastnilo se ho 521 respondentů z řad veřejnosti. Se svolením autorky jsem využila výsledků výzkumu a dotazník jsem poskytla k vyplnění studentům pomáhající profese. Z řad studentů se účastnilo výzkumu sto pět respondentů. Na základě odpovědí získaných z obou výzkumů jsem data zpracovala, abych tak došla k předem stanovenému cíli a zjistila, jak se liší postoj veřejnosti k osobám bez domova od postoje studentů pomáhající profese. Data jsou zpracována do přehledných výsečových grafů, přičemž některé otázky jsou vyhodnoceny slovně.

Seznam literatury

- BARTÁK. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.: (bezdomovství v zrcadle veřejné politiky)*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. Zdravotní politika a ekonomika. ISBN 80-866-2535-4.
- FLEISCHMANN, Otakar. *Vybrané psychologické aspekty terénní sociální práce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. ISBN 80-704-4769-9.
- HAASOVÁ, Jana. *Jak žijí v Olomouci ženy bez domova: sedm skutečných příběhů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1238-1.
- HÁLA, Jaroslav. *Psychosociální práce s maladjustovanými osobami*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. ISBN 80-704-0815-4.
- HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 7. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0534-0.
- HRADECKÁ, Vlastimila a Ilja HRADECKÝ. *Bezdomovství - extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902-2920-4.
- HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. 1. vyd. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- NOLČ, Jiří. *Ústava České republiky s úvodním komentářem*. Brno: CP Books, 2005. Právní předpisy v platném znění (Computer Press). ISBN 80-251-0362-5.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.
- MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

- OPATRŇY, A. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích. Část I.* 3. vyd. Praha. Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2001. Bez ISBN.
- PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví.* 1. vyd. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová.* Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8802-3.

Internetové zdroje:

- *Www.bezdomovci.estranky.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/definice-bezdomovectvi.html>
- *Zákon o sociálních službách* [online]. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>
- *Www.vyplnto.cz* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/verejnost-bezdomovectvi/>

Příloha

Dotazník:

Dobrý den,

studuji ETF UK v Praze a v rámci své bakalářské práce provádím výzkum mezi studenty pomáhající profese na téma **POSTOJ VEŘEJNOSTI K OSOBÁM BEZ DOMOVA**. Cílem praktické části práce je porovnat postoj veřejnosti k osobám bez domova s postojem studentů pomáhajících profesí. Chtěla bych Vás proto poprosit o vyplnění dotazníku, které zabere **přibližně 8 minut**.

Předem děkuji za Váš čas.

Lucie Dvořáková

1. Pohlaví:

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Muž Žena

2. Věk (uved'te v letech):

(Povinná otázka, respondent musel napsat číselnou odpověď - pouze kladná čísla.)

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Bakalářské Magisterské a vyšší SŠ s maturitou VOŠ Vyučení bez maturity ZŠ (i neukončené)

4. Obec, ve které žijete:

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

1-5 tis. obyvatel 5-50 tis. obyvatel 50-150 tis. obyvatel Brno,
Ostrava, Plzeň Do tisíce obyvatel Praha

5. Studujete, studoval(a) jste či se profesně věnujete sociální oblasti?

(Povinná otázka, respondent se musel rozhodnout mezi odpověďmi „ano” a „ne”.)

ano ne

6. Jste nábožensky věřící?

(Povinná otázka, respondent se musel rozhodnout mezi odpověďmi „ano” a „ne”.)

ano ne

7. Jak byste zhodnotil(a) úroveň svého současného materiálního a finančního zajištění?

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Spíše dobrá Spíše špatná Velmi dobrá Velmi špatná

8. Jak často vidáte bezdomovce?

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

- Denně, téměř denně Přibližně jednou měsíčně Přibližně jednou týdně
Téměř nikdy, nikdy

9. Co se Vám jako první vybaví, když se řekne "bezdomovec"?

(Povinná otázka, respondent musel napsat odpověď vlastními slovy.)

10. Myslíte si, že by se Vám mohlo v budoucnu stát, že byste sám/sama skončil(a) "na ulici"?

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

- Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

11. Jsou podle Vás bezdomovci ...?

(Povinná otázka, respondent se musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále.)

Agresivní	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Dotěrní	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Duševně nemocní	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Frustrovaní	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Intelektuálně slabí	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Líní pracovat	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Nešťastní	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Odpudiví	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Odsouzeníhodní	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Opilí	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Pasivní	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐
Pesimističtí	☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne ☐

Politováníhodní ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Špinaví ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Trpící ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Uzavření ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Zapáchající ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne

12. Obtěžuje Vás osobně nějak existence bezdomovců?

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

13. Mohou si podle Vás bezdomovci za svůj osud sami?

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Spíše ano Spíše ne Určitě ano

14. Jak časté jsou podle Vás následující příčiny vzniku bezdomovectví?

(Povinná otázka, respondent se musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále.)

Alkohol ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Drogy ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Finanční problémy ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Nedostatek podpory rodiny ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Nemoc ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Propuštění z výkonu trestu ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Svobodné rozhodnutí ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne
Vliv okolí ☐	Spíše ano ☐	Spíše ne ☐	Určitě ano ☐	Určitě ne

Ztráta bydlení Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Ztráta partnera Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Ztráta zaměstnání Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

15. Soucítíte s bezdomovci?

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

16. Představuje podle Vás bezdomovectví pro společnost závažný problém?

(Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

17. Má společnost pomáhat těmto skupinám občanů?

(Povinná otázka, respondent se musel u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále.)

Bezdomovci Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Matky samoživitelky Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Narkomani Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Nezaměstnaní Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Propuštění vězni Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Prostitutky Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Přistěhovalci Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Romové Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

Zdravotně postižení Spíše ano Spíše ne Určitě ano Určitě ne

18. Znáte-li, uveďte prosím názvy organizací, které se věnují pomoci bezdomovcům:

(Nepovinná otázka, respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy.)

19. Jak Vy osobně byste byl(a) ochoten/-na pomáhat bezdomovcům?

(Povinná otázka, respondent se musí u každé podotázky rozhodnout mezi odpověďmi na dané škále.)

Darovat osobně konkrétnímu
bezdomovci peníze, jídlo či oblečení

apod. Spíše ano Spíše ne Určitě ano
Určitě ne

Donést někam nepoužívané oblečení Spíše ano Spíše ne Určitě ano
Určitě ne

Nepřímo svými daněmi financovat
organizace jim pomáhající Spíše ano Spíše ne Určitě ano
Určitě ne

Přímo finančně přispět některé
organizaci (např. pomocí DMS) Spíše ano Spíše ne Určitě ano
Určitě ne

Působit jako dobrovolník v některé
organizaci Spíše ano Spíše ne Určitě ano
Určitě ne

20. Je možné pomoci bezdomovcům tak, aby se ze své situace dostali?

(Povinná otázka, respondent musí zvolit jednu z nabízených odpovědí.)

Spíše ano Spíše ne Určitě ano